Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 126 (16649) | 1984 оной июниин 1, пятница | Сэн 3 мүнгэн.

ХАБАРАЙ ТАРИЛГА 84

КУКУРУЗА ТАРИГДАНА

Байгша ондо ороoһо тарянай, тэжээлэй ургамалнуудай тогтууритай баян ургаса ургуулхын тула эртээнһээ бэлдэһэн Хурамхаанай районой Аргатын совхоздо хабарай тарилгын хүдэлмэри хэзээ хэзээнэйхиһээ эмхитэйгээр, урагшатайгаар ябуулагдана. Сагай уларилай хэды түбэг бэрхэшээл ушаруулбашье, ажахын механизаторнууд эртынгээ ороoһото ургамалнуудые саг болзортоо тарихын тула хүдэлмэреэ һайнаар эмхидхэжэ, бүхы агрегадуудаа һаадгүй хүдэлгэһэн байха юм.

Һүүлэй мэдээгээр Хүтэрхэйн тракторно-тарян ажалай бригадын коллектив хара таряа, шэнииса тариха хүдэлмэреэ хамагһаа уридшалан дүүргээ. Тиихэдэ Зүүн-Хүнтэйн бригадын гэшүүд хоёрдохи бригадаһаа хоёр үдэрөөр хожом тарилгаяа дүүргэһэн байна. Эртын ороoһото ургамалнуудые тариха хүдэлмэридэ дүршэлтэй механизаторнууд Александр Степановай, Галсан Жанаевай, Нима Галдановай, Даба Турлаковой, Пурбо Хобраковай агрегадууд эрхимлэһэн байха юм.

Эртын ороoһото ургамалнуудые түрүүлэн тарижа дүүргэһэн Хүтэрхэйн механизаторнууд мүнөө кукурузаяа тарижа байнад. Эндэ мүн обёос тариха хүдэлмэри үргэдэнэ. Бүхыдөө 330 гектарта нэмжыһэн поли дээрэ кукуруза тарижа дүүргэһээр тарялангай буртаг ногоо усадхаха хүдэлмэреэ эхилхэ юм.

В. БУЯНТУЕВ.

ҺҮҮЛШЫН ГЕКТАРНУУДТА ОРОБО

Хабарһаа һая болотор хүйтэн аад, хура бороотон, һалхитай байжа, Дээдэ-Тайлсын совхоздо тарилгын хүдэлмэри урдынхиһаа нилээд хожомдожо эхилһэн юм. Илангаяа эртүүр нойтон саһан хэдэн удаа ехээр орожо, ажалынь гурба-дүрбэн үдэрөөр хойшолуулагдаа. Сагай уларилай хэды таарамжагүй байбашье һаань, ажахын хоёрдохи отделениин Николай Доржиевич Найдановай хүтэлбэрилдэг тракторно-тарян ажалай бригадын гэшүүд тарилгадаа эртээнһээ түгэс бэлдэһэндээ бүхы хүдэлмэреэ эмхитэйгээр ябуулна. Эндэ тарилгын агрегат бүхэн бүтээсэтэйгээр ажаллажа, үдэр бүриингөө нормо холо үлүүлнэ.

Ажалаа хамтын подрядай гуримаар эмхидхэһэн тус коллективэй гэшүүд байгша ондо гектар бүриһөө 8 центнер хара таряа, 10,2 центнер шэнииса, 8 центнер обёос суглуулха түсэб харааланхай юм. Эдэ үдэрнүүдтэ Хүндын полидо обёос тарижа байһан Минислан Ибатулинай, Сергей Чимитцыреновэй агрегадууд мүрысөөндэ онсо шалгарна. Тарилгын эхинһээ хойшо агрегадаа һаадгүй хүдэлгэһэн эдэ механизаторнуудай хэһэн хүдэлмэриин шанар эрхим гэжэ тодорхойлогдонхой.

— Тарилгаяа урдынхиһаа хожомшог эхилһэн хадаа богони болзорто, агротехническэ эгээл һайн хаһа сагта үнгэргэхын тула оролдобобди. Агрегадуудаа һаадгүй хүдэлгэжэ, бүтээсыень дээшэлүүлхэ арга хэрэглээбди. Эртын ороoһото ургамалнуудые тариха үедэ агрегадуудаа зогсоолтогүй хүдэлгөөбди. Механизаторнуудта үдэрэнь эдеэ хоол поли дээрэнь асарагдадаг байгаа. Тиихэдэ эбдэрһэн трактор, сеялкэнүүдые заһабарилхын түлөө автомастерской агрегадуудые дахаад лэ ябадаг байһан юм. Заһабарилагшадай автомастерскойе механик Иннокентий Иванович Соковиков хүтэлбэрилнэ,— гэжэ бригадир Николай Доржиевич Найданов хэлээ һэн.

Дурсагдагша отделениин тракторно-тарян ажалай бригада арадай хиналтын пост, депутадай, партиина, комсомолой бүлэг байгуулагданхай. Бүлэг, постын гэшүүд үдэр бүхэндэ газар элирүүлэгшэдэн, тарилга хэгшэдэй ажалые тон нарииваар хинан шалгажа, дутагдалыень дары усадхадаг заншалтай юм. Тиихэдэ отделениин агрономууд поли бүхэндэ хүдэлгэгдэхэ агрегадай сеялкэнүүдые үглөө бүри тааруулан тодхожо, үрэһэнэйнь гаргашалагдаха нормо тодорхойлжо үгэнэ. Энэ жэлдэ тус бригада хүдэлмэриин шанарта шангахан эрилтэтэйгээр хандана.

Хамтын подрядай гуримаар ажаллажа захалһан энэ коллектив ороoһо тарянай, тэжээлэй ургамалнуудай тогтууритай баян ургаса ургуулхын түлөө бүхы шадабаряа элсүүлнэ. Тодорхойлбол, тарилгаяа түргэн болзорто сүм дүүргэһээр тарялан дээрэхи буртаг ногоо, хорхой шумуулнуудые усадхаха хүдэлмэреэ үргэнөөр ябуулжа захалхаар хараална. Мүнөө эндэ гербицид сасадаг оньһон түхеэрэлгэнүүдынь бэлэн болгогдонхой юм.

—Хүйтэншэгшье һаа, ургаса ургуулагшадта яһала таарамжатайхан. Газарай хүрьһэндэ шиг нойтон ехэ даа. Урдынхидал адли гандахаар бэшэ. Иигээд дулааржа захалхада, тарилгымнай хүжэ ногоорон гаража эхилхэл байха. Мүнөө эртүүр тарингдаһан поли ногооржо захалаа. Бидэ тарилгаяа һайнаар харууһалаад, намартаа ургасаяа гээлтэ хоролтогүйгөөр, түргөөр хуряажа абахын тула мүнөөнһөө бэлдэжэ захалхабди. Тарилгаяа дүүргэһээр зарим механизаторнуудай комбайнуудаа бэлэн болгохо юм. Юрэдөө, бидэнэй хэхэ ажал иигэжэл үргэлжэлдэг даа,—гэжэ бригадир Николай Доржиевич тайлбарилан хөөрөө бэлэй.

В. ДОРЖИЕВ.

Хоринн район.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарһаа) механик И. И. Соковиков, агрегадуудай трактористнууд М. Ибатулин, С. Чимитцыренов ажалдаа.

Б. ГАДЬЯНОВАЙ фото.

Хүдөө ажахын шэнжэлэл

ҺҮ ҺААЛИЯА ДООШОЛУУЛХАГҮЙ

Республикын Хүдөө ажахын министерствын суглуулжа согсолһон тоо, мэдээнүүдые зэргэсүүлэн харахада, районуудай олохон колхоз, совхозуудта һү һаали доошолжо байна. Юрэнхы дээрээ сагаан эдеэн нёдондонойхиһоо ехээр үйлэдбэрилэгдэбэшье, байгша оной май һарын түрүүшын арбан хоногой дүнгүүдтэй сасуулхада, хоёрдохи арбан хоногтонь һүн багаар һаагдаа. Жэшээлбэл, энэ һарын эхин арбан хоногой туршада республика доторнай бүхыдөө 47103 центнер һүн үйлэдбэрилэгдэбэл, хоёрдохи арбан хоног соо 45345 центнер һүн һаагдаһан байна.

Сагаан эдеэн илангаяа Баргажанай, Бэшүүрэй, Зэдын, Хурамхаанай, Мухар-Шэбэрэй, Прибайкалиин, Улаан-Үдын, Хориин районуудта багаар үйлэдбэрилэгдэжэ захалаа. Хабарай эсэстэ, зунай бэлшээриин эхин дээрэ үнеэдэйнгээ һү шэмые эрид доошолуулһан дурсагдагша районууд байдалаа заһаруулан һайжаруулхын тула зохихо хэмжээнүүдые абаха зэргэтэй.

Зунай бэлшээриин үедэ һү схээр һаахын түлөө үргэн тэмсэлэй ябуулагдажа захалхада, Зэдын районой ажахынууд арбан хоногой туршада һү һаалияа 1028 центнерээр доошолуулаа. Тиихэдэ Баргажанай, Бэшүүрэй районуудта энэ хугасаа соо һү һаалинь 214—235 центнерээр бага болоһон байна.

Нажарай сагта сагаан эдеэ элбэгжүүлхын тула тэжээлэй цехүүдые фермэ бүхэндөө эмхидхэжэ хүдэлгэхэһөө гадна, малдаа ногоон конвейер сабшажа эдюулхэ, һайн бэлшээридэ түхэреэн сүүдхын туршада бэлшээхэ ёһотой. Мүн һүрэг үнеэдээ сүүдхэдэ гурба дахин һааха эрилтэ табигдана.

Үбэлжэлгын үедэ һү ехээр үйлэдбэрилхөөр дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялга абаһан районууд, ажахынууд түйлаһанаа улам батадхана. Түрүүшүүл һү һаалияа хоног бүхэндэ нэмээжэ, һү үйлэдбэрилжэ гүрэндэ тушааха түсэбөө жэншэдгүй дүүргэнэ. Тусхайлбал, Захааминай районой һаалишад үнгэрһэн арбан хоногой туршада һү һаалияа 264 центнерээр, Яруунын, Кабанскын, Хяагтын, Сэлэнгын, Түнхэнэй районуудай ажахынууд 30-һаа 59 центнер хүрэтэр дээшэлүүлжэ шадаа.

Үнгэрһэн арбан хоногой туршада үнеэдэй һү шэмэ баһал хороо. Жэшээлбэл, Баргажанай, районой һаалишад үнеэн бүхэнһөө үдэртэ 3,4 килограмм, Зэдын районой фермэнүүдтэ—3,9, Хурамхаанай, Хяагтын, Сэлэнгын районуудай һаалишад үнеэн бүриһөө 4,0—4,7 килограмм һү абаһан байна. Тиихэдэ түгаллаһан һаамхай үнеэнһөө һүн багаар абтана. Хоринн, Хяагтын, Хурамхаанай, Яруунын, Баргажанай, Баунтын районуудай һаалишад үдэртэ һаамхай үнеэн бүхэнһөө 4—5 килограмм һү абана. Энэмнай шэргэхээ байһан үнеэдэй һү шэмэһээ ехэ бэшэ гээшэл даа. Юрэнхы дээрээ зунай бэлшээриин эхиндэ үнеэдэй һү шэмэ нёдондонойхиһоо нэмээгүй. Энээниие юун гэжэ тайлбарилалтайб гэбэл, олохон районуудай ажахынуудта үнеэдэй тэжээл шанаржуулан буйлуулдаг цехүүдынь зүһаландаа гарахаар дүтэлбэбди гэһэн шалтагаар саһаа урид зогсоогдоо гээшэ. Тиигээдшье нажарайнь байрада тэжээлэйнь цех түрүүшын үдэрһөө хүдэлгэгдөөгүй. Энэ хугасаа соо үнеэдэй һү шэмэ эрид доошолбо ха юм. Саашадаа энэ дутагдал дары усадхагдажа, зунай бэлшээриин үедэ ехэ һү һаахаар абаһан социалис уялгаяа дүүргэхын түлөө һаалишан бүхэн оролдохо.

РЕСПУБЛИКЫН РАЙОНУУДТА ҺҮ ҮЙЛЭДБЭРИЛХЭ ТАЛААР

1984 оной майн 20-ой мэдээн.

Районууд	Үнгэрһэн арбан хоногто үйлэдбэрилэгдэһэниинь (центнерээр)	һарын түрүү шын арбан хоногто үйлэдбэрилэгдэһэниинь (центнерээр)	Үдэртэ үнеэн бүриһөө һаагдаһаниинь (килограммаар)
Баргажанай	1550	1785	3,4
Баунтын	204	270	2.6
Бэшүүрэй	3258	3472	5,1
Зэдын	3082	4110	3,9
Яруунын	2277	2243	4,4
Загарайн	2436	2442	5,4
Захааминай	1639	1375	5,3
Кабанскын	5109	5073	7,6
Хэжэнгын	2023	2115	5,1
Хурамхаанай	1515	1670	4,0
Хяагтын	2989	2930	4,2
Мухар-Шэбэрэй	4342	4449	5,7
Ахын	28	40	0,5
Прибайкалиин	1467	1546	5,2
Хойто-Байгаалай	341	362	5,6
Сэлэнгын	2370	2321	4,7
Түнхэнэй	3410	3380	5,6
Улаан-Үдын	5400	5545	6,0
Хоринн	1905	1975	5,3
Республика бүхыдөө	**45345**	**47103**	**5,0**

ХАРТААБХЫН БАЯН УРГАСЫН ТҮЛӨӨ

Жэл бүхэндэ хартаабхын тогтууритай баян ургаса ургуулдаг Хяагтын районой «Родина» колхозой Ивановкын отделениин хартаабхашадай звеногой гэшүүд эдэ үдэрнүүдтэ тарилгаяа үнгэргэжэ туха сүлөөгүй ажаллана. Үниинэй хартаабхашан Александр Петрович Веревкиной хүтэлбэрилдэг тус коллектив Баян ууладахи 130 гектарта нэмжыһэн полиёо эртүүр элдүүрилжэ бэлдэһэн байха юм. Хамтын подрядай гуримаар ажалаа эмхидхэһэн хартаабхашад үтэгжүүлэгдэһэн полидо хартаабхаяа һуулгана.

Нёдондо дурсагдагша звено даалгагдаһан 130 гектар плантацингаа гектар бүриһөө дунда зэргээр 190 центнер ургаса хуряажа абаһан юм. Тиихэдэ һүүлэй гурбан жэлэй туршада эдэнэр гектарай 120 центнерһээ бага бэшэ ургаса ургуулһан байна.

Байгша ондо гектар бүриһөө 110 центнерһээ бага бэшэ ургаса хуряажа абахын тула звеногой гэшүүд тарилгаяа дүүргэһээр борнойлжо, буртаг ногооень усадхажа, һайнаар харууһалхые шиидэнхэй. Һүүлэй мэдээгээр колхозой хартаабхашад зуугаад гектарта тарилга хээд байна.

Н. ДРИГЕНОВ.

ОГОРОДШОД СҮЛӨӨГҮЙ

ХАБАРТАА хүйтэн, хура бороотой байжа, Мухар-Шэбэрэй районой «Заганский» колхозой огородшодой, куузику ургуулагшадай ажал нилээд хойшолуулагдаа юм. Тиигэбэшье һаань, Евралия Александровна Мироновагай хүтэлбэрилдэг үрэһэнэй куузику ургуулагшадай звено рассадаяа эртүүр һуулгажа бэлдэһэн байна. Эдэ үдэрнүүдтэ звеногой гэшүүд гурбан гектарта куузику тариһан байха юм.

Дурсагдагша ажахыда хамтын подрядай гуримаар хүдэлмэрилдэг овощ ургуулагшадай звено эдэ үдэрнүүдтэ баһал туха сүлөөгүй. Дүршэлтэй механизатор Федор Нестерович Будниковай хүтэлбэрилдэг тус коллектив хабарһаа хойшо оролдосотойгоор ажаллана. Звеногой тариһан капустын рассада һабаһаа халиһан горхоной уһанда гурба дахин абтан алдаа бэлэй. Тиин огородшод тарилгаяа уһанһаа аршалан хамгаалжа шадаа юм. Мүнөө эдэнэрэй капустын тарилга үдэр бүхэндэ бэхижэжэ, һайнаар ургажа байна. Огородшод рассадаяа поли дээрэ тарихаһаа урид азотно болон бусад минеральна үтэгжүүлгэ нэмэлтэ тэжээл болгон оруулхаар хараална.

В. ХУДАЕВ.

К. У. ЧЕРНЕНКО СИРИИН ВИЦЕ-ПРЕЗИДЕНТ Р. АСАДТАЙ УУЛЗАБА

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. У. Черненко СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй уряалаар албанай хэрэгээр Советскэ Союзда ерэһэн Араб социалис һэргээлгын партиин хүтэлбэриин (ПАСВ) гэшүүн, Сириин Араб Республикын Вице-Президент Р. Асадтай майн 31-дэ уулзаба.

Совет-сириин харилсаануудые элирхэйлэн гэршэлдэг хани барисаанай ба үнэн зүрхэнэй оршондо хөөрэлдөөн үнгэрбэ. (ТАСС).

АМГАЛАН АЖАЛЫЕ САХИН ХАМГААЛНА

Эхэ орондоо дурлалые, тэрэнэй дайсадые үзэн ядаха ябадалые, политическэ, ангиин үндэр ехэ һэримжые, баатаршалга гаргахаар ходо доо бэлэн байлгые залуушуулда улам бүри оролдосотойгоор хүмүүжүүлхэ гэһэн зорилго КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. У. Черненко комсомолой организацинуудай секретарьнарай бүхэармиин зүблөөн дээрэ үгэ хэлэхэдээ табиһан байгаа. Майн 30-да Кремлиин Ехэ ордон соо болоһон зүблөөнэй пленарна заседани дээрэ тэрэниие бэелүүлхэ харгы замууд зүбшэн хэлсэгдээ.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй обороны министр, Советскэ Союзай Маршал Д. Ф. Устинов, КПСС-эй ЦК-гай харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд хэдэ хэдэн министерствэнүүд болон албан зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд, сэрэгэй начальнигууд, политическэ хүдэлмэрилэгшэд, подразделенинүүдэй, частьнуудай ба корабльнуудай комсомолой организацинуудай секретарьнар президиумдэ һууба.

Пленарна заседани дээрэ элидхэлнүүдые зүбшэн хэлсэлгэ үргэлжэлүүлэгдэһэн байгаа.

Коммунис парти болон Совет правительствын Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй урда табиһан зорилгонуудые шиидхэлгэдэ арми ба флодой ВЛКСМ-эй организацинуудай үүргые саашадань дээшэлүүлгэдэ хабаатай үргэн олон асуудалнуудаар үгэ хэлэгшэд һанамжануулаа элирхэйлһэн байгаа. Социалис мүрысөөндэ арми ба флодой залуушуулай үүсхэл эдэбхиие дээшэлүүлхэ, түрүү соединени болон частиин түлөө, дайшалхы ба политическэ бэлэдхэлдээ үндэр дээдэ үрэ дүнгүүдые түйлахын түлөө тэмсэлдэ комсомолшуудые, залуу сэрэгшэдые элсүүлэн хабаадуулха шухала гэжэ тэмдэглэгдээ.

Комсомолой организацинуудай секретарьнарай бүхэармиин зүблөөнэй дурадхалнууд һайшаагдаһан байгаа.

КПСС-эй Центральна Комитедтэ, нүхэр К. У. Черненкэдэ эльгээгдэхэ бэшэгые суглараагшад ехэ дэбжэлтэтэйгээр абаба. Вождь ба багша болохо партиингаа хойноһоо саашадаашье залан сэхээр дабшахаар, тэрэнэй программна зорилгонуудые бэелүүлхын түлөө эсэшэ сусашагүй тэмсэхээр бэлэн байһан тухайдаа тэдэнэр мэдүүлээ. Партиин хэрэгһээ, Эхэ оронойнгоо аша туһаһаа үнэтэй сэнтэй юумэн бидэнэртэ байхагүй гэжэ бэшэг дотор хэлэгдэнэ. Манай үбгэ эсэгэнэр болон эсэгэнэрэй эрэлхэг зориг гаргажа, баатаршалга харуулжа, дайлалдаһан хэрэгүүдэйнь аша туһада, тэдэнэй зорилгонуудые бодото дээрэнь бэелүүлхэһээ нэрэтэй хүндэтэй юумэн бидэнэртэ байхагүй.

Армиин комсомолые Улаан Тугай орденоор шагналга хадаа тэдэнэй дайшалхы хэрэгые үндэрөөр сэгнэһэн ушар болоно гэжэ арми ба флодой комсомолшууд тоолоно. Совет арадай амгалан тайбан ажалые найдамтай хёрхоор хамгаалха, социалис Эсэгэ ороноо нюдэнэйнгөө сэсэгы мэтээр сахин хамгаалха гэһэн сэрэгэй нангин уялтаяа шэн габьяатайгаар бэелүүлхыень энэ хайра шагнал залуушуулые зоригжуулна.

Арми ба флодой комсомолшууд, бүхы совет сэрэгшэд КПСС-эй XXVI съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь шэн габьяатайгаар, эрмэлзэл түгэсөөр бэелүүлхэ, Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй дайшалхы бэлэн байлгые бэхижүүлхэ, социализмын агуухэ түйлалтануудые найдамтайгаар хамгаалха юм гээд зүблөөн КПСС-эй Центральна Комитедые найдуулба.

Комсомолой организацинуудай секретарьнарай бүхэармиин зүблөөн хүдэлмэреэ дүүргээ.

(ТАСС).

ТУҺАЛАМЖА

дэмэй кандидат Ю. П. Алексеев «КПСС-эй мүнөө үеын экономическа политика» гэһэн темээр республикын ба Улаан-Үдэ городой партийно-ажахын эдэбхитэдэй урда, хэдэн промышленна предприятинуудта, дээдэ ба тусхай дунда һургуулинуудта, эмхи зургаануудта лекцинүүдые, хөөрэлдөөнүүдые үнгэргөө.

Мүн тэдэнэр Прибайкалиин, Хяагтын, Сэлэнгын, Хоринн, Хэжэнгын, Захааминай Зэдын районуудай ажалшадтай уулзажа, дээрэ дурсагдаһан темэнүүдээр олон тоото лекцинүүдые уншаа. Гадна үзэл сурталай эдэбхитэдэй хүдэлмэридэ бодото туһаламжа үзүүлжэ, партиин ЦК-гай апрелиин Пленумэй тодорхой заабаринуудые совет хүн бүхэндэ хүргэхэ, ажалшадай зохёохы эдэбхи үүсхэлые саашадань хүгжөөхэ хүдэлмэриие һайжаруулха асуудалаар семинарнуудые, консультацинуудые үнгэргөө.

Ю. БОЛДОНОВ,
КПСС-эй обкомой лектор.

ҮХИБҮҮД— ЭРДҮЙМНАЙ НАЙДАЛ

...Харашье, шарашье толгойтой, һэмбэгэр зөөрүүншье үһэтэй үхибүүд. Харашье, шарашье, ...һатай—ямаршье үндэһэ яһанай, эхэ, эсэгэдээ ...тай. Үхибүүднай хожомоо үтэлһэн эхынгээ, үб...гэ түшэг тулгуури болохо гэжэ бүлэнэр най...

...үхибүүд—обществын ерээдүйн найдал. Энэ ...шье мэдээжэ зүйл. Тиимэһээ имагтал социалис ...үхибүүдтэ гол анхарал хандуулагдадаг. «Бүхы — үхибүүдтэ!» гэһэн уряа доро мүнөө манай ...д ехэ юумэн хэгдэжэ байдаг гээшэ. Энэ ёһо ...е агуухэ Ленин табиһан байна бшуу.

...эдэхи зуун жэлдэ коммунизмын саашанхи бай...гүйсэдөөр бэе дээрээ даажа абаха үүргэтэй ...эдир үетэниие элүүр энхээр, сэбэр һайхан ...р, зүбөөр бүрилдэһэн үзэл бодолтойгоор, ажал...аар һурган хүмүүжүүлхын тула манай орондо ...хэгдэнэ. Хүүгэдэй саадууд, яслинууд, поликли...больницанууд, һургуулинууд баригдажа, жэл ...алгада оруулагдана. Ургажа ябаа үетэн тушаа ...ательствын зүгһөө ехэ оролдолго гаргажа бай...хэгэ ялас гэмэ жэшээ юун бэ гэхэдэ, юрэнхы ...мэргэжэлэй һургуулиие хубилган шэнэлэлгэ, ...е бэелүүлжэ эхилһэн ушар болоно. Шэнэ һур...һургуулиин наһа гүйсөөдүйшүүлые хүмүүжүүлхэ, ...нуудай барилгада, багшанарай, хүмүүжүүлэгшэ...байдалые һайжаруулгада ехэ мүнгэн һомологдо...СССР-тэ үхибүүд тушаа оролдолго гээшэ бүгэдэ ...мүн гэжэ һургуулиие хубилган шэнэлэлгын ...уулганууд үшөө дахин бодотоор гэршэлэн ха...энэй бэелүүлэгдэн, хүсэндөө ороходо, совет ...үраһан үхибүүн имагтал тодорхой эрдэм мэ...ээ гадна, Эхэ оронойнгоо ёһотой эрхэтэн, ком...эбхитэйгээр байгуулагша, эб найрамдалай түлөө ...болжо хүмүүжүүлэгдэхэ байна. Совет һургуулида ...рүүшын хэшээл, үхибүүн бүхэндэ эб найрамда...болгогдон үнгэрдэг байһаниинь юрын хэрэг

...экономито республикын хото, хүдөө нютагуудта ...хүүгэдэй ясли-садууд яһала баригдажал бай..., үнгэрһэн гурбан жэл соо 9700 гаран һүури...һургуули, һургуулиин наһа гүйсөөгүйшүүлэй 33 ...баригдажа, ашаглалгада үгтэһэн байна.

...республика дотороо һургуулиин реформые ...бэелүүлхын тула областной партийна орга...хэгтэй зургаанууд эмхидхэлэй горитойхон хү...ябуулна. Зургаан наһатай болоһон 19.000 гаран ...жэлнүүдтэ һургуулида срохоор хүлеэгдэнэ. ...классай багшанарые, онсолбоп, 700 гаран ...шадые, мүн эдээнһээ үсөөн бэшэ хүмүүжүүлэг...гаргаха зорилго табигданхай.

...алсалай түсэбые, программануудые хубилган, ...охе, учебнигүүдые шэнэлхэ талаар горитой ...ябуулагдажа байнхай.

...ниитын зээридэ гамтайгаар хандадаг байхаар ...зорилго имагтал багшанарта бэшэ, мүн түрэл...тэй ааб даа. Жэшээлэн хэлэбэл, республикымнай ...агшад түлөөһэгүй учебнигүүдээр хангагдана ...наһые ута болгожо һургаха гээшэ гүрэнэй ...хамгаалдаг байхаар хүмүүжэлгын эхин гэжэ ...ушартай, сэгнэгдэдэгшье гээшэ.

...тушаа эсэгэ ёһоной анхарал оролдолго гаргажа ...шье зүйлнүүдые манай республикын жэшээ ...ор тооложо болохо юм. Һургуулинуудта һүүл...һаяхан жэнгирээд, наймадахи, арбадахи класcуу...гүрэнэй шалгалтые мүнөөдэрһөө барижа ...шэ. Бусад классуудай һурагшад зунайнгаа ама...ба.

...арта үхибүүдэй амаралтые үндэр хэмжээндэ үн...а комсомол, профсоюз, предприятинууд ба ...бэлэдхэлэй горитой хүдэлмэри ябуулаа. Байгша ...манай республикада эмхидхэгдэһэн пионерскэ, ...үүжүүлгын, санаторно-элүүржүүлгын, ажалай ба ...лагерьнуудта дүн хамта 62097 һурагшад амар...гдана. Харин нёдондо 50 мянга гаран үхибүүд ...а.

...мартын 25-һаа майн 25 болотор лагерьнуу...н заһабарилгын республиканска хоёр һара ...һэн. Юрэнхы дээрээ лагерьнуудай заһабарил...хэ байнхай.

...Зэдын районой Дэрэстэйн дунда һургуулиин ...совхозтой, Хориин районой Үдын дунда ...өөрынгөө түрэл совхозтой хамтаржа, ажалай ба ...лагерьнуудые эмхидхэжэ, горитойхон амжалта ...һан жэшээ олониитэдэ һайшаагданхай. Нёдон...ка доторнай ажалай ба амаралтын 182 лагерь ..., хүдөөгэй ажахынуудта ехэ туһа хүргэгдэһэн, ...аллаха дүршэл оложо урмашаһан байна.

...ба амаралтын лагерьнуудай элүүржүүлхы ба ...үүргэ жэлһээ жэлдэ ехэ боложо байна. Мүнөө ...ииин ахалагша классуудһаа ба техническэ мэр...алсалай зургаануудһаа 13812 һурагшадые ама...ажалай лагерьнуудта эльгээхэ түсэб табигдаа.

...һатай ажал хэжэ, һурагшадай үзэл бодолойн...болбосоржо, ерээдүйн ехэ хэрэгүүдтэ бэез...ио талаар ажалай ба амаралтын лагерьнууд тон ...артай гэжэ үшөө дахин онсолоё.

...ралтын үедэ бүхы түхэлэй лагерьнуудта үзэл ...дэлмэри саг үргэлжэ, тодорхой түсэбэй ёһоор ...зэргэтэй. Илангаяа мүнөө үедэ—уласхооронд...ай шангадаһан үедэ, коммунизмда харша номнол...н саагуур хүдэлмэреэ улам эдэбхижүүлжэ, со...уд тушаа, нэн түрүүн Советскэ Союз тушаа ...г хардалга гүрдэлгэ ябуулжа байһан үедэ ма...дай үзэл бодолые зүбөөр бүрилдүүлхэ тухай ...шье мартажа болохогүй. Энэ талаар КПСС-эй ...иин (1983 он) Пленумэй материалнууд багшанар...лэгшэдтэ, пионервожатануудта хүтэлбэри боло...м. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда со...түйлаһан илалтын 40 жэлдэ зорюулагдаһан хэм...энүүд лагерьнуудта эмхидхэгдэхэ ёһотой.

...—Хүүгэдые хамгаалгын уласхоорондын үдэр. ...дэлхэйн түрүү үзэлтэ хүн түрэлтэн хадаа ядер...нюулай үргэдэһэн ушарһаа хүүгэдые аршалан ...үдэр гэжэ мүнөө жэлэй июниин 1-ниие тэмдэг...гээшэ. Эб найрамдалые, амгалан байдалые ар...шуулга хадаа ургажа ябаа үетэнэй ажамидара...гралай мандалгын гол нүхэсэлынь болоно ха юм. ...Союзай Коммунис партиин Центральна Коми... правительство эб найрамдалые аршалан ...түлөө эсэшэгүйгөөр тэмсэнэ. Тиигэжэ имагтал ...роной эдир халаание аршална бэшэ, бүхы дэл...хүүгэдэй амгалан оршохын түлөө тэмсэнэ бшуу.

...ГАНДИСТНУУДАЙ БҮЛЭГЭЙ

...гай апрелиин ...умэй шиидхэбэ...СССР-эй Верховно ...эхи сессиин тог...лондо ойлгуул...лхын тула рес...ерэһэн партиин ...гандистнуудай бү... городой ба хү...уудай ажалша...лекцинүүдые, хөө...үнгэргэжэ дүүр...

...К-гай Эрдэм на...ралсалай эмхи...нүүдэй таһагай инструктор В. Л. Болобонов «КПСС-эй ЦК-гай апрелиин Пленумэй шиидхэбэринүүдэй үндэһөөр юрэнхы эрдэмэй ба мэргэжэлэй һургуулиие хубилган шэнэлэлгын асуудалнууд» гэһэн темээр, түүхын эрдэмэй доктор Т. Ф. Дмитричев «СССР-эй уласхоорондын байдал» гэһэн темээр, КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи Ниитын эрдэмэй академиин экономикын болон үйлэдбэри эмхидхэлгын кафедрын доцент, экономикын, эр...

...Редактор Б. ГАР...

ПАРТИИН БА АРАДАЙ АЖАЛ ХЭРЭГҮҮДЭЙ ПРОГРАММ

РЕСПУБЛИКА ДОТОРНАЙ МАЙ ҺАРАДА ҮНГЭРҺЭН НИИТЭ ПОЛИТ-ҮДЭРЭЙ ЗАРИМ ДҮНГҮҮД ТУХАЙ

ПОЛИТ-ҮДЭРЭЙ ТЕМЭ: КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1984 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые болон СССР-эй Верховно Соведэй нэгэдэхи сессиин тогтоолнуудые бэелүүлгэ—бүгэдын гол зорилго.

Республика доторнай май һарын ээлжээтэ ниитэ полит-үдэр үнгэрбэ. Партиин обкомой, горрайкомуудай, партиина организацинуудай элидхэлшэд ажалша коллективүүдтэ, һургуулинуудта, хүн зоной ажаһуудаг газартань ошожо, КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1984 он) Пленумэй, СССР-эй Верховно Соведэй нэгэдэхи сессиин шиидхэбэринүүдэй ёһоор нютагай Соведүүдэй хүдэлмэрые һайжаруулха, һургуулиие хубилган шэнэлэлгэ тухай, мүн ажабайдалай бусад асуудалнуудаар удха түгэлдэр хөөрэлдөөнүүдые хэһэн байна.

Партиин олонхи горкомууд, райкомууд, парткомууд ниитэ полит-үдэр үнгэргэлгые саг үргэлжэ һайжаруулжа, тэдэниие политическэ хүдэлмэриин аша үрые дээшэлүүлхэ нүлөө ехэтэй арга хэрэгсэл болгонхой. Жэшээнь, май һарын ээлжээтэ полит-үдэр 60 гаран мянган хүнэй урда 1150 элидхэлшэд үгэ хэлээ.

Полит-үдэрэй темэтэй зохилдуулан, партиин горком болон райкомуудай нэгэдэхи секретарьнар гол түлэб горрайгүйсэдкомуудай аппарадай хүдэлмэрилэгшэдэй урда үгэ хэлээ. Нютагай засагай зургаануудай хүдэлмэридэ ушардаг дутагдалнуудые усадхаха, социально-экономическа бүхы зорилгонуудые шиидхэлгэдэ депутат болон Соведүүдэй үүргые эрид дээшэлүүлхэ тухай хөөрэлдөөн болобо. КПСС-эй обкомой таһагуудые даагшанар, зарим министрнүүд институт ба һуралсалай эмхи зургаануудта ошожо, һургуулиие хубилган шэнэлэлгэ тухай хөөрэһэн байха юм.

Ниитэ полит-үдэрэй үедэ горком, райкомуудай мэдээсэлэй-ойлгууламжын бүлэгүүд ехэ хүдэлмэри ябуулна. Жэшээнь, 5—6 хүнһөө бүридэһэн тиимэ бүлэг предприяти, колхоз, совхозой үйлэдбэриин бүхы коллективүүдые хангаха аргатай. Һүүлээрнь бүлэгэй гэшүүд коллективэй хүтэлбэрилэгшэдтэй уулзажа, ороһон асуудалнуудые яагаад шиидхэхэ тухай зүбшэдэг гуримтай.

КПСС-эй Хориин райкомой элидхэлшэдэй хүдэлмэринь үнгэрэгшэ полит-үдэрэй үедэ эгээл ниимээр эмхидхэгдэһэн байна. Районой совхозууд болон предприятинуудта мэдээсэлэй-ойлгууламжын 10 бүлэг хүдэлжэ гараа. Районой «Шэнэ Үдэ» газетэ бэлэдхэлэй ехэ хүдэлмэри хэһэн юм. «Түхэреэн столой» саана ажал хэрэгэй талаар уулзалганууд, «Нээмэл бэшэгэй үдэрнүүд» туһатай байһанаа гэршэлээ. Тэдэнэй үедэ элдэб албан зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд тус тус һуурин тосхонуудай ажаһуугшадтай гү, али ямар нэгэн коллективэй ажалшадтай уулзадаг юм. Тиимэ уулзалганууд майн 17-до Бэшүүрэй, Сэлэнгын болон бусад зарим районуудта үнгэрөө.

Жэшээнь, КПСС-эй Гусиноозерскын горкомой нэгэдэхи секретарь А. С. Аржанович, Үнэ сэнгэй талаар республикын гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ К. Д. Дагбаев, районой Совет зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд Сэлэн-Дүүмэ посёлогой ажаһуугшадтай уулзахаяа ерэбэ. Энэ уулзалгада 250 гаран хүн хабаадаа. КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1984 он) Пленумэй, СССР-эй Верховно Соведэй сессиин материалнуудһаа уламжалан, шухала бүхы асуудалнуудаар аша туһатай хөөрэлдөөн болобо.

Полит-үдэрэй үедэ ажалшадые хубиин хэрэгээр хүлеэн абаха ябадал заншалта боложо байнхай. Жэшээнь, КПСС-эй Загарайн райкомой нэгэдэхи секретарь В. Е. Тугутов Эрхирэг һууринда, районой прокурор Ч. З. Цыденжапов Новоильинск поселогто ажалшадтай хөөрэлдэһэн байна.

КПСС-эй Хурамхаанай райкомой хүдэлмэрилэгшэд полит-үдэрые һайнаар эмхидхэхэ гэжэ оролдоно. Эндэ холыншье, зоноор үсөөншье коллективүүдтэ райком болон парткомуудай элидхэлшэд ошожо, ажалшадтай уулзадаг юм.

Байгал-Амарай түмэр замай Буряадай участогай барилгашад мүнөө үедэ харюусалгатай зорилгонуудые шиидхэнэ гэжэ мэдэнэбди. «Нижнеангарсктрансстрой» трестын үйлэдбэриин бүхы 18 участогта ниитэ полит-үдэр үнгэргэгдөө. Трестые эрхилэгшэ Социалис Ажалай Герой Ф. В. Ходаковский, тэрэнэй бүхы орлогшод, парткомой элидхэлшэд бултадаа хабаадаа.

Гэхэ зуура Баунтын, Яруунын, Ахын районуудта энэ хэмжээ ябуулга муугаар үнгэрөө. Ажалшадай оруулһан асуудалнууд зарим газарта мүртэй шиидхэгдэнэгүй. Үзэл сурталай хүдэлмэриин имагтал энэ ғол шэглэлдэ партиина комитедүүд анхаралаа гүйсэд хандуулха зэргэтэй бшуу.

КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1984 он) Пленумэй, СССР-эй Верховно Соведэй сессиин шиидхэбэринүүдые манай республикын ажалшадай үнэн зүрхэнһөө һайшаажа байһаниие үнгэрһэн энэ полит-үдэр эли тодоор харуулаа.

бынинтай уулзаба. Улаан буланда сугларагшад үйлэдбэри дээрэ дайралдаһан дутуу дундануудые лажа усадхаха тухай хөөрэлдэһэн, зүбшэн хэлсэһэн байха юм. Гэхэтэй хамта бригадна подрядай ёһо гуримаар хүдэлжэ байһан эндэхи һаалишад, үхэршэд эхэ малай үүлтэр һайжаруулха, үдэр бүхэндэ ехээр һү һааха, ажалай журам бэхижүүлхэ, түрүү дүй дүршэл нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулба.

Совхозой һаалишад арга боломжонуудаа зүбөөр хэрэглэн ажаллабал, саашадаа бүри үндэр дүнгүүдые туйлаха шадалтай байна гээд нүхэр Дубынин тэмдэглэбэ. Буряад оронойРосситай һайн дураараа нийлэһээр 325 жэлэй ойн баяры ажалай эрхим бэлэгүүдтэйгээр угтахын түлөө дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ эдэбхи үүсхэлтэйгээр хабаадажа байхадаа, гүрэндэ һү тушаалгаар хахад жэлэй түсэбые арбан табан үдэрөөр уридшалан дүүргэхэ аргатай байнабди гэжэ мэдүүлээ һэн.

Энэ үдэр партиин райкомой секретарь С. Р. Очиров өөрынгөө бүлэгэй гэшүүдые хүтэлбэрилэн, Хасуртын совхоз ошоһон, тэндэхи ажалшадтай уулзаһан байна. Мүн КПСС-эй райкомой секретарь Р. Т. Казазаевай хүтэлбэрилһэн бүлэгэйхид Хандагайн леспромхозой хүдэлмэришэдтэй уулзаа, тэдэнэй захианууд болон һанамжа дурадхалнуудые тэмдэглэн абаһан, табигдаһан асуудалнуудтань тодорхой харюунуудые үгэһэн байна.

Арадай депутадуудай районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ А. М. Бузин Дээдэ-Тайлсын совхозой тракторно-таряан ажалай полевой станда ошожо, тэндэ хүдэлжэ байһан механизаторнуудтай уулзаа.

Ниитэ полит-үдэртэ Анаагай совхозой Буламай отделениин ажалшад нютагтахи фельдшерскэ пункт хэзээ хүдэлжэ захалха юм гэһэн асуудал т а б и б а. Хүлэй совхозой Тарбагатайн фермын һаалишад, үхэршэд худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэдтэ гомдолтой байһанаа мэдүүлжэ, автолавкамнай муугаар хүдэлнэ гэжэ дуулгаба.

Ниитэ полит-үдэр хараалагдаһан хэмжээ ябуулганууд бултадаа шахуу дүүргэгдээ.

Э н э п о л и т-ү д э р т э республикын «З н а н и е» бүлгэмэй лектор техническэ эрдэмэй кандидат, Зүүн Сибириин технологическа институдай доцент Л. М. Мондрус «Совет-американ харилсаа холбоон» гэһэн лекци районой түб һууринай ажалшадай урда уншаба.

тийна, совет органуудай болон ажахын 50 гаран хүтэлбэрилэгшэд баталагдаһан болзортоо районой ажалшадтай уулзана. Нүхэд ёһоной оршон байдалда үнгэрдэг хөөрэлдөөнэй үедэ асуудалнуудта харюу үгтэдэг, ажахын хүдэлмэриин ябаса тухай зүбшэн хэлсэдэг заншалтай.

Һүүлшын полит-үдэр олондо аша туһатай байгаа гэжэ хэлэлтэй. Иимэ уулзалга СССР-эй 60 жэлэй ойн нэрэмжэтэ, Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай томо цехүүдэй нэгэн — шанаржуулгын фабрикада эмхидхэгдэбэ. Үйлэдбэриин хоёр халаанай забһарта руда бутаргагшад, механическа албанай мэргэжэлтэд, химическэ лабораториин хүдэлмэришэд болон инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд улаан буланда олооороо сугларба. КПСС-эй райкомой бюрогой гэшүүн, комбинадай директор М. И. Семеновой толгойлдог мэдээсэлэй-ойлгууламжын бүлэг эндэ ерээ. Тус уулзалга дээрэ комбинадай парткомой секретариин орлогшо Г. Г. Цыбикова элидхэл хэбэ. Тиихэдээ КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1984 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдэй удха шанар тухай, тэдэниие бэелүүлхэ хэмжээнүүд тухай дэлгэрэнгыгээр тогтоһон байна. Илангаяа СССР-эй арбан нэгэдэхи зарлалай Верховно Соведэй нэгэдэхи сессиин хүдэлмэри тухай элидхэлшэ һонирхолтойгоор хөөрэбэ. Юуб гэхэдэ. Национальностьнуудай Соведэй депутат М. И. Семенов гүрэнэй дээдын зургаанай хүдэлмэридэ түрүүшынхеэ хабаадалсаһан байна бшуу. Тиимэһээ тэрэнэй хөөрөөн ехэ һонирхолтой байгаа.

Комбинадай үйлэдбэриин байдал тухай тодорхой шэнжэлэл хэгдэбэ. Цехүүд болон албануудай коллективүүд байгша оной эхинһээ урагшатайгаар хүдэлмэрилнэ.

ХҮДЭЛМЭРИШЭДЭЙ ҺУУДАЛ БАЙДАЛДА—ГОЛ АНХАРАЛ

КПСС-эй Захааминай райком, партиина эхин организацинууд үзэл сурталай, политическо-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие улам һайжаруулха хараатай элдэб янзын онол аргануудые хэрэглэдэг юм. Партиин райкомой ниитын-политическэ хүдэлмэриин нүлөөе дээшэлүүлдэг хэмжээнүүдэй нэгэн гэхэдэ, ниитэ полит-үдэр болоо гэжэ ажалшад тон зүб ойлгоно. КПСС-эй райкомой бюрогой шиидхэбэреэр район дотор мэдээсэлэй-ойлгууламжын тусхай дүрбэн бүлэг байгуулагданхай. Пар-

СОВЕДҮҮДЭЙ ҮҮРГЫЕ ДЭЭШЭЛҮҮЛХЭ

Ниитэ полит-үдэртэ партиин райкомой нэгэдэхи секретарь В. Н. Башкеев «КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1984 он) Пленумэй шиидхэбэринүүд болон арадай депутадуудай районно Соведэй зорилгонууд» гэһэн темээр элидхэл Советскэ райгүйсэдкомой хүдэлмэрилэгшэдэй урда хэбэ.

Советскэ районно Соведтэ бүхыдөө 150 депутат һунгагданхай. Тэрэ тоодо 69 депутат коммунистнар болоно. Тэдэнэр партиин табиһан хараа шугамые бэелүүлгэдэ ехэ нүлөө үзүүлдэг байха юм.

Район соо яһала ехэ хүдэлмэри райгүйсэдкомой эдэбхитэй хабаадалгатайгаар хэгдэнэ. Энэ жэлэй дүрбэн һарын дүнгөөр районой промышленностиин продукци худалдаха түсэб 100,6 процент дүүргэгдэжэ, түсэбһөө гадуур 233 мянган түхэригэй эд бараан үйлэдбэрилэгдөө. Промышленна предприятинууд дээрэ ажалай бүтээсэ түсэбһөө гадуур 1,2 процентээр дээшэлээ. Энэ талаар һайн үрэ дүн туйлаһан «Электромашина», судна бүтээлгын заводуудые, «Туяана» нэгэдэлые нэн түрүүн дурдалтай.

Кировэй нэрэмжэтэ, судна бүтээлгын, «Электромашина» заводууд түсэбһөө гадуур 242 мянган түхэригэй ажаһуудалай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилөө. Эд бараанай эрьесын, ниитын эдеэ хоолой түсэб дүүргэгдэв.

Соведүүдэй үүргые улам саашадань дээшэлүүлхэ талаар КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1984 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдтэ, мүн СССР-эй Верховно Соведэй нэгэдэхи сессиин тогтоолдо нүхэр В. Н. Башкеев онсо тоготожо, манай районно Соведэй хүдэлмэридэ СССР-эй Конституцяар хараалагдаһан бүрин эрхэ, арга боломжонууд гүйсэд үшөөл хэрэглэгдэнэгүй гэжэ тэмдэглэбэ.

Районой олохон предприятинууд дүрбэн һарын түсэбөө дүүргээгүй. Улаан-Үдын шэлэн завод илангаяа ехэ гээгдэлдэ оронхой. Жэлэй эхинһээ 207 мянган түхэригэй продукци дутуу гаргаа. Энээн дээрэһээ заводой директор А. И. Богданов, парткомой секретарь В. А. ..лев гэгшэдтэ партиина зэмэ тохогдоо.

Район соо хэдэн предприятинуудай түсэбөө дүүргэжэ шадаагүй байһан ушар райгүйсэдкомой, тэрэнэй таһагуудай үрэ багатай хүдэлмэриие мүн лэ гэршэлнэ ха юм.

Дүрбэн һарын түсэб дүүргээгүй предприятинуудай тоодо барилгын организацинууд: «Мехколонна-56», «ПМК-145», РСУ-2, «Бурятмежколхозстрой» нэгэдэлэй ПМК-103 гэхэ мэтэ оролсоно.

Хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгаар ехэхэн дутуу дунданууд бии. Коммунальна ажахыда мүн лэ хүн зоной эрилтэнүүд гүйсэд хангагданагүй.

Эдэ д у т у у д у н д а нуудые усадхахын тула райгүйсэдкомой хүдэлмэрилэгшэдэй харюусалгые дээшэлүүлхэ, районно Соведэй хүдэлмэриие нарижуулан һайжаруулха хэрэгтэй гэжэ заагдаа.

Эндэ үнгэргэгдэһэн ниитэ полит-үдэр тэрээндэ хабаадаһан райгүйсэдкомой таһагуудые даагшанар болон хүдэлмэрилэгшэдтэ ехэ туһатай байгаа. Нүхэр В. Н. Башкеев түгэсхэлдөө республика болон орон соо боложо байһан үйлэ хэрэгүүд тухай тобшоор хөөрэжэ үгөө.

ТУҺАТАЙ ХӨӨРЭЛДӨӨН БОЛОБО

Бэшүүрэй районой Охин-Булаг тосхондо жэлэй эхинһээ ээлжээтэ ниитэ полит-үдэрнүүд үнгэргэгдэнэ, ажал хэрэгэй талаар табадахи уулзалга болобо. Иимэ уулзалганууд, жэшээнь, январь һараһаа май болотор Калининай нэрэмжэтэ колхозой Алташа һууринда, XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозой К и р о в э й х ү д ө ө г э й клубта, Дзержинскиин нэрэмжэтэ совхоздо, «Рассвет» колхозой Ленинскэ хүдөөгэй клубта үнгэргэгдэһэн байна.

«Бичурский хлебороб» гэжэ районно газетэ хаана, хэзээ уулзалгануудай болохыень, ямар хүтэлбэрилэгшэдэй районһоо ерэхыень хүн зондо уридшалан дуулгадаг заншалтай. Харюусалгата хүдэлмэрилэгшэдэй ерэхэ тухай хүнүүд эртээнһээ мэдэхэдээ, хэндэ ямар асуудал табихаяа бэлдэдэг, шүүмжэлхы ажаглалтануудые хэдэг байха юм.

Эдэ уулзалгануудай ямараар үнгэрдэг байһые хаража үзэе. Һүүлшын полит-үдэртэ Охин-Булагай хүн зонтой КПСС-эй Бэшүүрэй райкомой нэгэдэхи секретарь А. И. Плотников уулзаһан байна.

Нүхэр А. И. Плотников уулзалгынгаа эхиндэ иигэжэ хэлэбэ:

— Энэ манай мүнөөдэрэй уулзалга дээрэ, үнэн ёһоной оршон байдалда, ажал хэрэг, ажаһуудал тухайгаа сэхэ руунь хөөрэлдэхэ байнабди. Хүн бүхэн һанаһан юумэеэ хэлэжэ, бүгэдөөрэн нэгэ һанамжада ерэбэлнай, энэ уулзалгамнай аша туһатай байха болоно. Мүнөөдэр танда ерэһэн хүнүүд — партиина, совет, ажахын органуудай хүтэлбэрилэгшэд болоно. Олонхинь районно Соведэй депутадууд ерээ.

Ерэһэн нүхэд танай һанамжа шагнахаар бэлэн. Байра байдал тухайгаа, ажал хэрэгэйнгээ шиидхэгдээгүй асуудалнууд тушаа хөөрэжэ үгэбэлтнай, һайн бэлэй. Тиимэһээ үндэр хэмжээндэ, эдэбхи ехэтэйгээр энэ уулзалгаяа үнгэргэхые булта оролдоёбди.

Энэ полит-үдэр «КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1984 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые болон СССР-эй Верховно Соведэй нэгэдэхи сессиин тогтоолнуудые бэелүүлхэ» гэһэн темээр үнгэргэгдэбэ. Партиин райкомой нэгэдэхи секретарь А. И. Плотников элидхэл хэжэ, һүүлээрнь олон тоото асуудалнуудта харюу үгөө.

Өөрынгөө элидхэл соо А. И. Плотников нютагай Соведүүдэй үүргэ дээрэ тогтожо, олон һонирхолтой жэшээнүүдые дурсаба. В. И Ленинэй хэлэһэнэй ёһоор, Соведүүд гүрэн түрын ажал хэрэгые хүтэлбэрилхэ ехэ үүргэтэй. Тэдэ өөһэдынгөө хүдэлмэриие ажалшадай аша туһада зорюулхынгаа хажуугаар ажалшадай хүсөөр, хабаадалгатайгаар хүдэлмэрэе ябуулха ёһотой.

Энэ уулзалга дээрэ тосхоной 400 гаран үрхэтэ айлые уһаар хангалга тухай асуудал гараа. Эндэхи ниитэ зоной хэрэглэмжэ хангадаг нэгэл худаг бии.

Харин нарииваар энэ асуудал шэнжэлжэ үзэхэдэ, элдэб эмхи зургаануудта үшөө 4 худаг бии байба. Эдэ худагууд ходол суургатай байдаг юм ха. Охин-Булагай совхоздо хоёр автоцистернэ бии. Совхозой хүтэлбэрилэгшэд ууха сэбэр уһа хүн зондо зөөхэ аргатай байба.

Эндэхи сельскэ Совет (түрүүлэгшэнь М. Е. Пойманов) энэ асуудалые өөрынгөө хүсөөр шиидхэжэ шадаха аргатай байгаа бшуу.

Охин Булагта болоһон уулзалгын һүүлээр үглөөдэрынь А. И. Плотников табигдаһан асуудалнуудые шиидхэхын тула райгүйсэдкомой түсэблэлгын комиссиин түрүүлэгшые, райтопой директорые, хоёр леспромхозой, автотранспортна ажахын хүтэлбэрилэгшэдые партиин райкомдо урижа, хөөрэлдөөгөө үргэлжэлүүлээ. Охин-Булагай хүн зоной табиһан асуудалнууд районой ондоо газарнуудта баһа ушарна.

Энэ уулзалгада хабаадаһан олохон хүн үгэ хэлэжэ, ажал хэрэгтэ, ажабайдалда ушардаг олон дутуу дунданууд тухай тогтоһон, элирхэйлһэн байна. Илангаяа хүнүүдэй ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын шухала асуудалнууд тушаа туһатай хөөрэлдөөн болоо.

УРДЫНХИҺАА ҺАЙНААР, ЭМХИТЭЙГЭЭР

Хориин район дотор һара бүри нэгэ дахин үнгэргэгдэдэг ниитэ полит-үдэртэ онсо анхарал хандуулдаг һайн заншалтай болонхой. Энэ үдэр хараалагдаһан хэмжээ ябуулгануудые амжалтатайгаар үнгэргэхын тула партиин райкомой дэргэдэ мэдээсэлэй - ойлгууламжын 10 бүлэг байгуулагданхай. Тэрэнэй бүридэлдэ партиин райкомой элидхэлшэд, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, парткомуудай секретарьнууд, профкомуудай, сомоной болон сельскэ Соведүүдэй гүйсэдкомуудай түрүүлэгшэнэр, захиргаанай эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд оруулагданхай.

Мүнөө үнгэргэгдэһэн ниитэ полит-үдэр КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1984 он) Пленумэй болон СССР-эй Верховно Соведэй нэгэдэхи сессиин материалнуудтай танилсуулгада зорюулагдаһан байна.

Баһа урдынхидал адли, полит-үдэртэ хабаадалсаха хүнүүд бүри эртээнһээ, хаана ошожо, ямар хөөрэлдөө үнгэргэхэ байһанаа мэдэжэ абаһан байха юм.

Иимэ нэгэ мэдээсэлэй-ойлгууламжын бүлэгые партиин райкомой нэгэдэхи секретарь П. В. Бахаев хүтэлбэрилэн, Хүрбын совхоз болон Хүрбын леспромхоз ошожо, тэндэхи ажалшадтай уулзаһан, хани халуунаар хөөрэлдэһэн байна.

Хүрбын совхозой Бэлшэрэй полевой стан хүрэжэ ерэхэдэмнай, эндэхи механизаторнууд үдын хоол барихаяа булта шахуу сугларанхай байба. Улаан булан соо тэдэнэр сугларжа, партиин райкомой нэгэдэхи секретарь П. В. Бахаевтай уулзажа хөөрэлдэбэ.

Эндэ хүдэлжэ байһан Буряадай АССР-эй габьяата механизатор, коммунист Х. Н. Бадмацыреновэй хүтэлбэрилдэг, хоёрдохи жэлээ хамтын подрядай ёһо гуримаар ажалладаг, тракторно-таряан ажалай бригадын гэшүүд энэ жэлэй хабарай тарилгые һайн шанартайгаар үнгэргэжэ байна. Эдэ үдэрнүүдтэ эрхим механизаторнууд Анатолий Еронтьев, Валерий Доржиев, Александр Журавель болон бусадай агрегадууд 900 гаран гектарай талмайда эртын ороохото ургамалнуудые тарижа дүүргээд, мүнөө силосэй ургамалнуудые тарижа эхилээ. Энэ хүдэлмэреэ мүн лэ амжалтатайгаар бүтээжэ байна. Энэ нүхэдэй нэрэ хүндын түлөө совхозой түб һууринда Ажалай Алдар Солын Улаан туг үргэгдэнхэй гээд тэмдэглэхэ ушартай.

Газарай хүрьһэ хамгаалгын зональна системэ хэрэглэн, ажаллажа байһан тус бригадын гэшүүд нёдондо жэлэйхиһээ бүри һайнаар хүдэлжэ, баян ургаса ургуулжа, гээлтэ хоролтогүйгөөр хуряажа абахын түлөө тэмсэнэ.

Таряан ажал дээрэ хүдэлжэ ябаһан хүн зониие хангаха хэрэгтэ районно эмхинүүд бага анхарал хандуулна гэжэ механизаторнууд полит-үдэрэй үнгэргэгдэхэдэ, П. В. Бахаевта хандаба. Тиимэ х ү д э л м э р и и н мүнөө сагай эрилтэдэ хүрэмэ хэмжээндэ ябуулагдажа байбал, механизаторнуудай ажалай бүтээсэ дээшэлхэ байна.

Мүн лэ энэ полит-үдэрэй үнгэргэгдэжэ байха үедэ совхозой Могойн һү һаалиин фермын хүдэлмэрилэгшэд ажахын директор П. К. Ду-

БҮХЫ АМЖАЛТА—ЖУРАМҺА

«Электромашина» заводой 1-дэхи цехэй начальник В. С. Гущин хара үглөөнһөө тухашаранхай. Орлогшонь һэн тула гол ажалайнгаа хажуугаар мүнөө парткомой секретариин уялга дүүргэнэ. Тииһээр байтарнь, республика соо хаа хаанагүй үнгэрдэг ниитэ нэгэн полит-үдэр хүрэжэ ерэбэ. Теэд Виктор Сергеевич балайшье мэгдэнэгүй хэбэртэй. Хинан шалгадаг ээлжээтэ комиссиин түлөөлэгшые үдэшэмсөөрөө, бидэн тээшэ эрьежэ, зориһон хэрэгымнай мэдэхэдээ:

— Манайтнай зон иимэ полит-үдэрнүүдтэ һурамхи болонхой, бүри хүлеэжэ байдаг болошоо гэбэ.

— Энэ хэмжээ ябуулга хэр зэргэ туһатай гээшэб?

— Туһатай даа. Жэшээнь, райгүйсэдкомой түрүүлэгшэтэй хэн нэгэнэй уулзаха гэбэл, ажалһаа табилга абажа, хүдэлмэриин хэды ехэ саг һаладаг байгааб даа. Харин мүнөө амар болошоо. Үнгэрэгшэ һарын полит-үдэрэй үедэ райгүйсэдкомой түрүүлэгшэ А. П. Елгин эндэмнай ерэжэ, хүдэлмэришэд, мэргэжэлтэдэймнай һонирхоһон асуудалнуудта түгэс харюусажа, сэдьхэлыень ханааһан байха. Үшөө һайн юумэниинь гэхэдэ, хаана, ямар лекци, хөөрэлдөөнэй болохо тухай урид түсэблөөтэй байна ха юм. Тиигээд часыгаа хараадхиба. Х э д э н минута болоод, республикын прокурор манайда ерэжэ, 10-дахи цехтэ хөөрэлдөө хэхэ ёһотой юм.

Газаа яһала дулаан. Завод доторой талмай, харгынуудай захаар һуулгагдаһан модо һөөгүүдэй набшаһадые Сэлэнгын уудамһаа татаһан һэбшээн һаршагануулаад абана. Харин цех соо ороходо, машинын тоһоной, тоширилдолго, үрэмдэлгын үедэ халашаһан түмэрэй үнэр хамарымнай сорьёбо. Гүндүү томо станогуудай хажуугаар түмэрэй ялагар хүхэ зоргодоһонууд. Электродвигательнүүдэй һаяхана тоширилдуулһан обоо ябта валнууд сайжа харагдана.

Тус цех һүүлэй хэдэн жэл соо үйлэдбэриин һайн дүнгүүдые туйлана. Байгша онойшье дүрбэн һара соо бэлэдхэлэй цехүүд соо ходо эрхимлэжэ ябаа юм. Эдэнэй хүдэлмэриһөө бүхы заводой дүнгүүд дулдыдадаг гээшэ. Тиимэһээ үйлэдбэриин журам шангадхаха талаар нилээд оролдодог байна.

Энэ үгэ хэлэхэдээ, республикын прокурор Б. Ц. Цыденжапов, КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1984 он) Пленум дээрэ К. У. Черненкын тэмдэглэһэнэй ёһоор, гүрэнэй түсэбэй дүүргэлтын хойноһоо һанаагаа зоболго та бүгэдэниие орхихо огто ёһогүй гэжэ суглараагшадта хандаба.

Пленум дээрэ зүбшэн хэлсэгдэһэн асуудалнууд тухай элидхэлшэ хөөрөөд, саашадаа ажалай журамые, хуули ёһо сахиха ябадалые улам шангадхаха тухай онсо тогтобо. Энэ талаар «Электромашина» заводой коллектив соо шиидхэгдээгүй асуудалнууд бии гээшэ. Тус заводто хүдэлдэг хүнүүдэй байгша оной эхинһээ хуули эбдэхэ хэдэн ушарай тохёолдоһониинь гэмшэлтэй. Иимэ ябадалнуудые усадхаха хүсэлэл оролдолгонуудта хүдэлмэришэд, алба хаагшадай коллективые бүри эдэбхитэйгээр, ашаг үрэ ехэтэйгээр хабаадуулха шухала гэжэ Б. Ц. Цыденжапов үгынгөө түгэсхэлдэ тэмдэглэбэ.

Һүүлээрнь 10-дахи цехэй начальник А. Ф. Рымаревтэй уулзажа хөөрэлдэбэбди.

—Бидэ бултанай оролдолгоор ажалай журам, энээнһээ уламжалан, үйлэдбэриимнай үрэ дүнгүүд һурагүй һайжараа, коллективнай тогтуурitай болоо, —гээд тэрэ хэлэнэ.— Кадрова хүдэлмэришэд тухай «Серп и молот» заводой коллективтэй уулзахадаа, нүхэр К. У. Черненко омогорхомо һайхан үгэнүүдые хэлээ һэн Манайшье цехтэ, жэшээнь, үндэр мэргэжэлтэй токарьнууд Г. Асеев, В. Кагальницкий, Л. Шантагаров, В. Жигмитов, И. Гришин, мүн бусадшье бии. Энэ В. Жигмитовнай арба гаран жэл соо эндэ хүдэлхэһөө гадна, ажалһаа таһалгаряагүйгөөр технологическа институт дүүргэхээ байна.

Анисим Федорович өөрөөшье арбан долоотойдоо энэ заводто ороһон аад, дүшэн гурбан жэл соо эндэ хүдэлжэ, пенсидэ гарахаяа байна. Һониин юумэниинь гэхэдэ, тэрэнэй 1941 оной июниин 21-нэй субботын үдэр ажалда ороһоной хойто үдэрынь дайн эхилшоо бэлэй. Юрэдөө, габьяата ветеранай үгэ бүхэниинь түрэл коллективэйнгээ түлөө омогорхолоор нэбтэрэнхэй.

Энэл үдэртөө парткомой секретариин орлогшо В. С. Гушин 3-дахи цехтэ ошожо, хүдэлмэриш... рэлдэбэ. Пленумэй матер... тобшоор танилсуулаад, ... ажал дээрэ, партиин шиид... дые яагаад бэелүүлхэ ... тогтобо.

Тус цехтэ электро-гүсэ... нигуудые бүтээдэг юм. ... гуудые суглуулдаг участога... нэр бригадна подрядай ... орожо байнхай. Үрэ дүнг... хэлэхэнь үшөө эртэшье һа... онойнгоо 4 һарын түсэбү... нэр гүйсэд дүүргэнхэй.

Тус цех «Ретро» түхэлэй ... сэнүүдые гаргахаяа бэлдэ... рэнь газаа тээһээ урданай ... хэлтэй аад, 3 литр сай ша... таамжатай болохо юм», — ... хэй начальнигай орлогшо ... митова хөөрэбэ.

Кипятильнигуудые багсала... Бадмаева сугтаа хүдэлдэг ... тухайгаа дулаанаар дурда...

— Эдэмнай барандаа 10-... дэ хүдэлжэ байна бшуу. ... гаран жэл болооб. Заводнай... таа яһала анхардаг. Би һая... шаан» дээрэ хүнгэлэлтэтэй ... амараад ерээб.

Иимэ полит-үдэрнүүдые ... лективтэ аша үрэтэйгөөр, ... раалагдаһан түсэбөөр үнгэр... һайшаалтай.

«Хүндэлэлэй Тэмдэг» ... «Электромашина» завод ... кварталай дүнгөөр КПСС-... Улаан-Үдын горкомой, Со... комой Улаан тугуудта ... Ажалай бүтээсэ, нёдондо... ынхидэ орходоо, 17,6 ... дээшэлээ, нэгэ түхэригэй ... продукци гаргалгада хэгд... шанууд 7,9 процентээр ...

Үзэл сурталай хүдэлмэри... бэритэй нягта холбоотой ... һанай ашаар эдэ амжалтану... лагдаһаниинь лабтай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Электрома... водой 1-дэхи цехэй фрезерь... мастер, пропагандист И. Лаз... нумэй материалнуудаар хөөр... гэргэжэ байна.

Б. ГАДЬЯНОВА

Эдэ материалнуудые ... тын пропаганда ба агитаци... бэлдэбэ.

ХАНИ БАРИСААМНАЙ ХОЛЫН ТҮҮХЭТЭЙ

ряадууд баруун зүгэй буряадууд гэгдэдэг, харин Байгалһаа урагша, зүүн-урагша һуудагуудые зүүн буряадууд гэдэг бэлэй.

XVII зуун жэлдэ Сибирь руу ерэһэн ородууд Нижнеудинск багта баруун буряадуудай түлөөлэгшэдтэй түрүүшынхеэ 1628 ондо уулзаһан түүхэтэй. Тиигээд ородууд Ангар шадарай буряадуудтай уулзаба. Тэрэ үеһөө эхилжэ буряадуудые «брат», «брадууд» гэжэ, өөрынгөө хэлэндэ дүтэрхүү болгон, ородууд нэрлэжэ байһан түүхэтэй. Тэрэ нэрэнь мүнөө үеын залуу хото болохо Братск хотодо үгтэнхэй гээшэ.

XVII зуун жэлдэ буряадуудай дүтын хүршэнэр гэхэдэ, тунгусууд (эвенкнүүд), тюрк уг гарбалтай хакасууд, татарнууд, яхадууд байгаа. Зүүнурдань монголшууд һуудаг һэн.

Түүхын баримтануудые хараад үзэхэдэ, XVII зуун жэлдэ буряадууд гол түлэб тогтонижонги һуурин байдалтай, элдэб эсэгэ, обогуудай хоорондо харилсаа барисаатай болоод байгаа. Тэрэ үедэ буряад арад элдэб олон обогуудһаа бүрилдэдэг һэн. Томохон эсэгэ обогуудые нэрлэбэл, иимэ байна: арбан нэгэ эсэгын хори буряадууд Сэлэнгэ, Үдэ, Худан, Хёлго, Энгидэй, Онон мүрэнүүдэй эрье зубшаһан тала дайдада ажаһуудаг байгаа. Эхирэдүүд Ангэ, Манзурка, Лена мүрэнүүдэй дээдэ талада, Ойхон аралда байрладаг һэн. Булгадуудай байдаг нютаг—Ангар, Аха, Үнгэ, Оһо, Идэ, Китой, Хүдэ, Эрхүү мүрэнүүдэй таланууд юм. Тэрээнһээ гадна буряадай бүридэлдэ монгол угтай табуунангууд, хонгоодорнууд, сонгоолнууд, сартуулнууд ородог болоһон байгаа. Олохон тунгусууд, хамнигад, сойодууд буряадуудтай хамтаржа һууһаар, буряад арадай бүридэлдэ оробо.

Тиимэ болохолоороо, буряад арадай бүридэлдэ эртэнһээ Байгал далайе тойрожо ажамидардаг урданай буряад угтанһаа өөрсэ, ондоо яһатан хэдэн зуун жэлнүүдэй хугасаа соо ороһон түүхэтэй. Жэшээнь, монгол угтай обогууд буряадай дунда гэнтэ бии болоо бэшэ юм. Хэдэн зуун жэлэй туршада, үшөө Чингис хаанай үеһөө эхилэн, тэдэнэр Байгал далайе тойрожо ажаһуудаг обогуудтай хамтаржа эхилһэн байдаг.

XVII зуун жэлдэ буряадай общество ангинууд боложо хубаардаг байгаа. Эртын феодализмын үе бэлэй. Баяд ноёдууд нэгэ анги, малша, тарияаша ажалшад хоёрдохи анги, тиигээд тэдэнэр баяшуулай зандарга, мүлжэлгэ доро байгаа. Буряадай баяшуул хүршэ һуудаг бага яһатанһаа — тунгусуудһаа, тофаларнуудһаа, аринуудһаа, асануудһаа ясак сугсуулдаг байгаа.

Буряадууд гол түлэб мал ажалтай, бэлшээриин мал ажалтай, малынь жэлэй дүрбэн сагта бэлшэжэ ондо ородог, үбһэ тэжээл тон багаар бэлэдхэгдэдэг һэн. Тарияан ажал буряадуудай ажахыда багахан һуури эзэлдэг, ехэнхидээ шара будаа, өшмээн, хара орооһо таридаг байгаа. Агнуури хээд, арһа, мяха олодог бэлэй. Худалдаа наймаан һулаар хүгжэнхэй һэн. Өөһэд хоорондоо эдеэ хоол, эд зөөри андалдадаг, тиигээд Монголой болон Дунда Азиин арадуудтай буряадууд бага-сага аралжаа наймаа хэдэг болоо бэлэй. Тэндэһээ бүд бараа, хубсаһа хунар, ухаа сай, амһарта жэмһэртэ, мүнгэн гоёолтонуудые худалдан абадаг байгаа.

XVII зуун жэлэй эхеэр болон тэрэ зуунай дундуур Байгал нуурай хоёр талаар ажаһуудаг буряадууд баруун зүгһөө ерэһэн ородуудтай харилсаатай болобо. Тус хани барисаан түүхэтэ удха шанартай байһан гээшэ. Гол түлэб эдэ хоёр арадай хоорондо бии болоһон харилсаа холбоон энхэ амгалан, тайбан оршон байдалда хүгжэн һалбарһан байдаг. Гэбэшье заримород атаманууд, жэшээлбэл, Иван Похабов зандарга харуулан, Буряадай заха газарнуудаар зальхай ааша гаргаһан, дээрмэдэлгэ хэһэн байха. Тиихэдэ буряад зарим томо баяшуул, гулбаа ноёд хүсэ шадалаа хэрэглэн, ородуудай урдаһаа буһалгаа тэмсэл гаргаһан байдаг. Иимэ түхэлэй үйлэ хэрэгүүд, аашанууд, түүхын хуудаһануудые иража үзэхэдэ, тиимэшье олон бэшэ. Ород-буряад харилсаанай гол удха шанарынь гэхэдэ, аралжаа наймаан, элшэн сайдай харилсаан, ажахын, соёл гэгээрэлэй талаар хани барисаан болоно.

XVII зуун жэлэй 30—60-аад онуудаар Байгал далайн баруун ба зүүн талануудта ородуудай барихан острогууд, хэрэмүүд, һуурин газарнууд бии болобо. Жэшээнь, Нерчинскэ (Нэршүүгэй), Үдын, Сэлэнгын, Баргажанай, Иргэнэй острогууд гэхэ мэтэ. Тус острог, хэрэмүүдтэ һууриҗаһан ородууд, хүршэ буряадуудтай элдэб янзын харилсаа холбоо байгуулаад, урда зүгһөө, зүүн талаһаа аюул үүсхэдэг манжа, хитадай, монголой феодалнуудай добтолгоһоо нютаг зоной тала дайдые хамгаалалсадаг байгаа. XVII зуунда манжын феодалнууд ехэ хүсэтэй болоһон, тиигээд тэдэнэр Урда Монгол руу, Халхада шурган орожо, Буряадай газарташье хүрэхэ, тэрэниие эзэлхэ хүсэлэнтэй һүйдхэлнүүдые оло дахин гаргаһан байдаг. Энэ аюулые ород, буряадууд хамтаран усадхаһан, дайсадые үлдэһэн юм.

Буряадай ажахыда ородуудай нүлөө горитой байха. Тэрэ урда XVII зуун жэлдэ буряадууд гол түлэб мал ажалтай, агнууриин ажалтай һэн. Буряад орондо ерэһэн ородууд-хасагууд юрын ажалша хүнүүд, тарияашад байһан, тиимэһээ Байгалай дэргэдэхи нютагта һууриҗамсаараа, тэдэнэр тария тарижа эхилһэн юм. Өөрын эдихэ эдеэ хоолдо хэрэгтэй, тария талха, аралжаа наймаанда хэрэгтэй орооһо тария абадаг байгаа. Ородуудай нүлөө доро Буряад нютагта тариянай ажахы хүгжэжэ эхилбэ. Уһа нуурай, гол мүрэнэй дэргэдэхи хара, харашаг хүрьһэтэй газарнуудта тариялан үргэдэбэ. Ородуудай нүлөө доро зарим буряадууд тарияашанай мэргэжэлтэй боложо эхилээ. Тария тариха элдэб оньһон аргануудта һураба. Шэниисэ, гэршүүхэ, хара орооһо, обёос тарижа һураа. Обёос, һолоомо, хааша, халааша, лабшаа, паар, пирог гэхэ мэтэ үгэнүүд буряад хэлэндэ бии болобо.

Хори буряадуудай угай бэшэг соо «ородууд маанадые элдэб соортын тария тарижа һургаа юм» гэжэ хэлэгдэнэ. Декабрист М. А. Бестужев хадаа ород-буряадай харилсаан тухай бэшэхэдээ, буряадууд ородуудһаа газар хахалжа һураа, ородууд буряадуудһаа газараа уһалжа һураа, үтэг хэжэ һураа гэжэ тэмдэглэһэн байдаг. Үтэг гээшэмнай тариянай гү, али сабшалангай газарые уһалха, тэрээндэ наг шэбхэ тараажа оруулха аргые хэлэнэ.

Буряадууд ородуудай нүлөө доро үбһэ сабшадаг болоһон юм. Үхэр малаа, мори адуугаа, хони ямаагаа үбэлэй хүйтэндэ, хабарай хагсуу сагта үбһөөр эдеэлүүлдэг болобо.

Модон анзаһан, хожомын түмэр анзаһан, хадуур, хажуур гэхэ мэтэ хүдөө ажахын зэр зэмсэгүүдые ородуудһаа мэдэдэг болоо. Буряадай уг бэшэгүүдые бэшэгшэдэй нэгэн Вандан Юмсуновай хэлэһээр, тэргэ, шарга, морины зэр зэмсэг буряадуудта үгы байгаа, ородуудһаа мэдэдэг болоо. Хомууд, дугаа, боожо, седелко, шэрсэдээлниг гэжэ үгэнүүд ород угтай.

Агнуурида буряадууд буу хэрэглэжэ һураба. Модон гэр, амбаар, малай хашаа баридаг болоо. Пеэшэн табидаг болобо. Буряадуудай хэрэглэдэг гэрэй амһартануудай нэрэнүүдые абаад үзэе. Стол, стул, стакан, лаампа, мылэ, тааз, бидрүү, усхабардаа ород угтай үгэнүүд ха юм. Тария таридаг, огород хэдэг болоһон буряадуудай эдеэн нэгэ бага ондоо боложо, хилээмэ баридаг, халааша эдидэг, хартаабха хэрэглэдэг буряадууд олошороо.

Ородуудай нүлөө доро дарханай — түмэршэ, модошо дарханай үйлэдбэри үргэнөөр хүгжөө. Һиилэхэ, гоёохо уран арга урда эртэ сагһаа буряадуудта бии байгаа. Энэ аргые ородууд һонирхон, буряадуудһаа һуража абаһан байдаг. Соёлой талаар хоёр арадай хоорондо нягта холбоо барисаан байгуулагдаа юм.

Ород, буряад арадуудай хоорондохи харилсаа холбоон XVII зуун жэлдэ тогтоогдоһон, саашанхи зуун жэлнүүдтэ—XVIII, XIX, XX зуун жэлнүүдтэ бүри үргэдэһэн, хүгжэһэн байха юм.

Юрын ажалша малша, тарияаша ород, буряадууд хани харилсаа байгуулжа, дүтын танил, анда нүхэд болоһон гээшэ. Хэршье хаанта Россин баяд ноёдой үгытэй арад зондо харша политика ябуулбашье, бага яһатаниие дараха, зобоохо гэжэ оролдобошье, жиирэй ажалша буряадууд, ородуудай харилсаа холбоон, хани нүхэсэл таһараагүй, улам батажажа байгаа юм. Энээниие хубисхалай дүлэтэ жэлнүүд элитээр гэршэлэн харуулаа. Агууехэ Октябриин социалис революцида России бүхы арадуудай түрүү хүбүүд, басагад большевик партиин ударидалга доро хабаадаһан, тус хубисхалые илалтада асарһан гээшэ.

Октябриин революциин ашаар, ленинскэ национальна политикын бодото дээрээ бэелүүлэгдэһэнэй ашаар буряад арад хэдэн зуун жэлэй гээгдэнги байдалаа усадхажа, өөрын гүрэнтэй болоо ха юм.

Совет засагай үедэ Коммунис партиин, Совет гүрэнэй саг үргэлжын анхарал оролдолгоор, агууехэ ород арадай болон бусад совет арадуудай аха дүү ёһоной үнэн зүрхэнэй туһаламжаар хаанта Россин гээгдэнги захань байһан Буряад орон һалбаран хүгжэһэн республика болоо, социально-экономическа болон соёлой хүгжэлтэдөө ехэ амжалтануудые туйлаа. Республика дотор промышленность үргэнөөр хүгжэнхэй. Машина бүтээлгын, электротехническэ, газарай баялигые малтан абаха, ой модоной, модо болбосоруулгын гэхэ мэтэ һалбаринууд хүгжэнхэй. Социалис хүдөө ажахы амжалтатай хүгжэжэ байна. Ажалшадай һуудал байдал, ажабайдал саг үргэлжэ һайжарна, оюун бодолой хэмжээн эгсэ дээшэлнэ. Хүдэлмэришэ кадрнууд, колхозно тарияашад, арадай ажахын элдэб мэргэжэлтэд, ажалша интеллигенци урган гараа.

Аха дүү ёһоной хани барисаанай, бэе бэеэ хүндэлэлгын оршон байдалда республика доторнай буряадууд, ородууд, эвенкнүүд болон бусад олон үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэд ниитэ нэгэ бүлэ шэнгеэр ажаһууна, ажаллана. Хамтын хэрэгэй аша туһада тэдэнэрэй шэн зоригто ажал хадаа интернациональна харилсаанай үндэһэ һууринь, тэрэнэй бата бэхи байлгын эрхэ нүхэсэлынь болоно.

Ш. ЧИМИТДОРЖИЕВ,
Буряадай Ниитын эрдэмэй институдай таһагые даагша, түүхын эрдэмэй доктор.

...НӨӨДЭР—ХҮҮГЭДЫЕ ХАМГААЛГЫН ...ЛАСХООРОНДЫН ҮДЭР

«...ҮН, ШҮЛЭГ ...ХАХАГҮЙЛ...»

...ан элшэ до... задарһан үн... уляангираар ...лаан-Үдэ хо... -дахи саадай ... татажа оро... намдуу бай... ...таба. Саадые ...нет гэгшэтэй ...байдалаар һо...

... хоолой удаа ...ойрсожо бай... ...ат. Тэдэнэй ...алнуудтатнай ...һүү, — гээд, ...дэниие ури...

...ажалда дүр... ...ниие ойлго... ... энхээр хү... ... мэдэсын оюун ухаа... болон ин... хүмүүжэл... коллектив хандуулдаг ... бага бал... Владимир намтартай, ... тон дүтөөр ...шалтай. Мүн ... арадай ажа... ...аан мундар... ...нэй суута ...һаа эхилээд, ...дэдэггүй га... ...рэтэр түрэл ...аали, баяли... ...д мэдэсэтэй ... аха наһанай ...гтэ һурана, ...эгүүдые сэ... ...олбол, эхин ...аха эрилтэ-нүүдтэй гүйсэд танилсадаг гээшэ. Хүмүүжүүлэгшэд бүхы ажалаа ганса хүүгэдтэ зорюулдаг бэшэ, мүн тэдэнэй түрэлхидтэ ехэхэн анхарал хандуулдаг юм. Наһанай илгаагаар хүүгэдые хүмүүжүүлхэ, тэдэниие ажалда дүршүүлхэ, хүүгэдэй үбшэн ба уридшалан һэргылэлгэ, бусад асуудалнуудаар түрэлхидэй суглаанууд үнгэргэгдэдэг. Жэшээлхэдэ, тээмэндэ үнгэрһэн эсэгэнэрэй конференци олоной анхарал татаа һэн. Хэдэн ухибүүдые хүмүүжүүлһэн дүршэлтэй эсэгэнэр туһатай зүбшэлнүүдые залуу эсэгэнэртэ үгэһэн байна.

— Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда совет арадай илаһаар 39 жэлэй ойн үдэрые хүүгэд мартаха ёһогүй,— гэжэ саадые даагша Л. П. Багнет хөөрэнэ. — Һайндэртэ ажалай болон дайнай ветеран, 1952 ондо Хельсинки хотодо болоһон Олимпиин XV нааданда хабаадагша Петр Павлович Николаевые уряа һэмди. Спортивна мүрысөөнүүдтэ хүртэһэн медаль, жетонуудые, дайшалхы шангуудаа сээжээрээ дүүрэтэр зүүгээд ерэһэн Петр Николаевичай хөөрөө амяа татажархёод, хүүгэднай шагнажа байгаа һэн. Фашистнуудтай хатуу шанга байлдаануудта спортивна һорилго бэлэдхэлни нилээд ехэ туһа хүргөө һэн гэжэ хүндэтэ айлшамнай дурсаа бэлэй. Удаань тэрэ үдэр «Хэн нарядта түргөөр сугларнаб», «Хэн үдэрые тэсэбэритэй дабанаб», «Дабалтатай газарые гаталжа, хэн түргөөр пакет асарнаб» гэхэ мэтын зүйлнүүдээр сэрэгэй-спортивна мүрысөөн үнгэргэгдэжэ, үнэхөөрөөшье ёһотой һайндэр болоо һэн.

— Саадаймнай хүүгэдые Эхэ орондоо үнэн сэхээр хүмүүжүүлгэдэ мүн лэ ехэ анхарал хандуулагдадаг. Өөр өөрынгөө дааһан бүлэгүүдтэ хүмүүжүүлэгшэд Н. В. Пихлаева, Р. В. Белослуцова, А. К. Гаврилова, К. Х. Гомбоева болон бусад энэ талаар эдэбхи үүсхэлтэйгээр хүдэлдэг юм, — гэжэ саадые даагша хөөрөөгөө нэмэнэ.

Уласхоорондын байдалай орёо хүндэ болоһон сагта ургажа ябаһан залуу үетэниие Эхэ орондоо, түрэл Коммунис партидаа дуратайгаар хүмүүжүүлхэ гээшэ гол шухала асуудалнуудай нэгэн болонхой. Тиимэһээ тус саадта амгалан байдалнай юунһээ дулдыданаб, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн совет арадта хэды шэнээн сэнтэйб гэһэн хөөрэлдөөнүүдэй саг үргэлжэ үнгэргэгдэжэ байһаниинь гайхалгүйл.

Тобшолон хэлэхэдэ, хүүгэдые бүхы талаар хүмүүжүүлхэ нангин үүргые тус саадай хүдэлмэрилэгшэд эдэбхи үүсхэлтэйгээр бэелүүлжэ, бишыхан «онсо ямбатанай» һайндэр — Хүүгэдые хамгаалгын уласхоорондын үдэрые өөһэдын амжалтатайгаар угтажа байнхай.

— Июниин 1-нэй үдэр саадтамнай дуун, шүлэг, наадан замхахагүйл, — гэжэ саадые даагша Л. П. Багнет хөөрөөнэйнгөө түгэсхэлдэ миһэрэн хэлээ һэн.

Б. ДАМБАРИНЧИНОВ.

...ТЫНГАА ЖОЛООЕ ШАНГА БАРИХА

...эй болон ин... ...һургуулинуудта ...арбадахи клас... ...эй шалгалта ...дээжэ. Улаан... ...интернат һур... ...ар Ж. Б. Сан... корреспондент ...айнгаа шал... ...алдэһэн тухай ...адхаба.

...ай шалгалта... ...б гэжэ асууба ...а. Бүхы арба... ... мэтээр лэ, ... шадалаараа болоо гээшэ. Үдэр бүри консультаци болоо ааб даа. Үглөөдэр эдэмнай гүрэнэй түрүүшын шалгалтые ород литератураар найруулга бэшэжэ барихань гээшэ. Агния Дансарановна Тармаева дүршэлтэй, олон жэлэй стажтай багша юм. Гансахан манай интернадта энэ багша 18 жэл ажаллана.

Мүнөө жэлдэ арбадахи классые 29 хүн дүүргэхэ байна. Бэрхэнүүдыень нэрлэбэл, Шарапова Сэсэг, Дашиев Олег, Дамбаева Жаргалма, Алсыева Инна, Бороев Баяр гээдлэ, олон нэрэ тоологдохо даа. Буряад оронойнгоо район бүхэнһөө сугларһан эдэнэй олонхид гүрэнэй дүүрэн тэдхэмжэ дээрэ һурадаг юм. Түрэл партиингаа, түрэл засагайнгаа анхарал оролдолгые харюулжа шадаха зон болохо ёһотойт гэжэл багшанар ойлгуулдаг гээшэ.

Гадна 8-дахи классай 29 ухибүүд үглөөдэр хоёрдохи шалгалтаяа алгебраар үгэхэ. Түрүүшынхеэ буряад хэлээр майн 26-да амжалтатайгаар тушаагаа һэн.

...ээл баян гүрэн гэжэ бэеэ тоо- ...ША-да гэргүйшүүл, үгытэйшүүл ...д олошоржо байнхай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: гэршье, ажалшье үгы хүн Нью-Йоркын үйлсэдэ.

ТАСС-ай фотохронико.

Арадай уран бэлигэй бүхэсоюзна харалга

ҮНДЭР НЭРЭДЭЭ ХҮРЭМЭ

Театр гээшэ улад зоной үзэл бодолой ургалтада, тэрэнэй уран һайханиие улам гүнзэгыгөөр ойлгожо абадаг болохо хэрэгтэ эрхимээр нүлөөлдэг арга нүхэсэл боложо үгэдэг. Тиимэһээ «Искусство хадаа арад зондо хамаатай» гэһэн В. И. Ленинэй үгын яаха аргагүй холын бодолтой, сэсэн байһаниинь ойлгосотой. Манай орондо али нэгэн артистын гү, али уран зураашын, зохёолшын бэлиг шадабари олонниитын зүгһөө мэдэрэгдэхэдээ, «арадай» гэһэн үндэр нэрэ зэргэдэ дэбжүүлэгдэдэг. Гадна энэ нэрэ зэргэ уран һайханай коллективүүдтэшье үгтэдэг болонхой гээшэ.

Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй «Республика дотор анха түрүүшын арадай һайн дуранай драматическа театр байгуулха тухай» 1959 оной июниин 16-най тогтоолоор Закаменск хотодохи Зэдын вольфраммолибденэй комбинадай профсоюзай клубай драматическа коллективтэ арадай гэһэн үндэр нэрэ зэргэ олгогдоо һэн.

Закаменскын арадай театр анхан Москвагай комедиин театрай репертуарһаа абтаһан А. Городецкиин «Молодо-зелено» гэжэ шог зугаата зүжэг табиһан юм. Тэрэнэй гол удха — һургуулиа дүүргэһэн залуу зоной саашадаа мэргэжэлээ шэлэхэ гол зорилгын эхин шата байгаа юм. Тэрэ сагһаа хойшо гүйсэдхэлгын онол аргануудта жэнщэдгүй мэргэжэжэ, творческо талаараа хүгжэлтэтэй, дэбжэлтэтэй коллектив болотороо дурсагдагша арадай театр яһала ехэшье, орёошье зам дабаһаар ерээ. Тиимэһээ байгша ондо энэ коллектив үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэһөөр 25 жэлэйнгээ ойе тэмдэглэхэ байна.

Буряадай АССР-эй болон Россин Федерациин соёлой габьяата ажал ябуулагша Владимир Александрович Соболев Закаменскын арадай театрые гуша гаран жэл соо таһалгаряагүй хүтэлбэрилһэн юм. Тиихэдээ энэ һайн дуранай коллективэй шадабари мэргэжэлэй ургалтада өөрынгөө баян дүй дүршэлһөө элбэгээр хубааландаһан бэлигтэ режиссёр байгаа.

1962 ондо дурсагдагша театр Эрхүү хотодо үнгэргэгдэһэн Бүхэроссиин арадай театрнуудай түрүүшын харалгада хабаадалсажа, Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй зоно соо шангай һуури эзэлһэн юм. Гадна тус коллектив республика дотороо үнгэргэгдэһэн хэдэ хэдэн харалга, фестивальнуудта шалгараа һэн.

Ажал хүдэлмэриһөө сүлөө сагтаа театрай бүхы хэмжээ ябуулгануудта эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, зүжэгүүдэй рольнуудые шадабаритайгаар гүйсэдхэдэг байһан нүхэд олон һэн. Жэшээлхэдэ, В. А. Соболевой хүтэлбэри доро багша И. А. Гармановай, инженер Н. О. Андрушевичэй, медицинын хүдэлмэрилэгшэ Н. И. Удовиченкын, машинист Н. А. Окладниковай, комбинадай диспетчер И. И. Кротовой, шанаржуулгын фабрикын инженер Н. П. Рыженковагай болон А. И. Жарковой, А. В. Поповой, А. А. Киреевэй болон бусадай бэлиг шадабари һалбаран хүгжэһэн байха. Үнгэрһэн элдэб он жэлнүүдтэ театрай сценэ дээрэ классическа болон мүнөө сагай репертуарһаа тон олон зүжэгүүд табигдаа. Тэдэнэй дунда А. П. Чеховэй «Медведь», А. Корнейчугай «Платон Кречет», А. Арбузовай «Таня», «Шестеро любимых», В. Киршоной «Чудесный сплав», В. Розовой «В добрый час», А. Софроновой «Миллион за улыбку», А. Салынскиин «Барабанщица», Н. Я. Соловьевой «Женитьба Белугина», Н. Рахмановай «Беспокойная старость» болон бусад амжалтатайгаар табигдаа.

Мүнөө үедэ Закаменск хотын арадай театр залуу режиссер Галина Мункожаповагай хүтэлбэри доро анханайнгаа заншал алдангүй ажаллажа байнхай. Һүүлэй хэдэхэн жэл соо эндэхид А. Вампиловай «Провинциальные анекдоты», «Прошлым летом в Чулимске», А. Макаеногой «Трибунал», А. Дударевай «Порог» гэхэ мэтэ зүжэгүүдые табижа, нютагайхидаа баясуулаа һэн. Тиихэдээ залуу гүйсэдхэгшэдтэй хамта театрта үниинһөө хойшо эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, нэгэнтэ бэшэ һониин образ тодо һонороор харуулжа мэргэжэһэн Иван Кириллович Дубровин, Галина Георгиевна Каратаева гэгшэдые харагшад халуунаар угтадаг байба.

Закаменскын арадай театрай үнгэрһэн 24-дэхи сезон харюусалгатай байгаа. Ушарынь хадаа байгша ондо тус коллектив «арадай» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэеэ амжалтатайгаар хамгаалһан байна. (Бүхы арадай театрнууд гурбан жэл соо нэгэ удаа үндэр нэрэ зэргэеэ хамгаалдаг ёһотой юм).

Дүтэлүүрэй соёлой байшанда боложо үнгэрһэн харалга дээрэ Закаменскын театр Алексей Дударевай «Порог» гэжэ зүжэг табиһан байна. Зүүн-Сибириин соёлой институдай ахалагша багша А. Баскаков, дурсагдагша дээдэ һургуулиин багша, театр шэнжэлэгшэ, журналист В. Абзаев, партиин Захааминай райкомой инструктор В. Попов болон эндэхи райсоведэй гүйсэдкомой соёлой таһагые даагша М. Хабитуева гэгшэдһээ бүридэһэн жюри театрай коллектив «арадай» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдээ гүйсэд хүрэмэ шадабари, бэлигтэй гэһэн тобшолол хэһэн, саашанхи зохёохы хэрэг ажалдань амжалта хүсэһэн байгаа.

Н. КЛЕМЕНТЬЕВА,
хүүгэдэй искусствын һургуулиин багша.
Закаменск.

ТАСС · АПН
ХИЛЫН СААНАҺАА

ООН-ой АЮУЛГҮЙН СОВЕДТЭ

НЬЮ-ЙОРК. ООН-ой Аюулгүйн Совет Персидскэ тохойдохи байдалые зүбшэн хэлсэһээр. Эндэхи байдалай орёо түгшүүрилтэй болоһон дээрэһээ һанаагаа зобоһон тус районой гүрэнүүдэй гуйлтаар тэрэ зарлагдаһан байгаа.

Энэ районой бүхы гүрэнүүдэй амгалан тайбан, дулдыданги бэшэ байдалда аюул тохёолдуулагдажа байна гэжэ Нэгэдэмэл Араб Эмирадуудай, Бахрейнэй, бусад оронуудай түлөөлэгшэд заседани дээрэ үгэ хэлэхэдээ тэмдэглээ. Мароккоһоо ООН-ой дэргэдэ саг үргэлжэ байдаг түлөөлэгшэ М. Мрани Зентарэй хэлэһэнэй ёһоор, зэбсэгтэ хёмороо зүришэлдөөнэй улам ургажа байһаниинь элеэр харагдана. Персидскэ тохойдохи нефть юулэлгын ба худалдаа наймаанай бусад суднануудта добтолгонуудые буруушаахыень, тэдэниие дары болюулхыень тэрэ Соведые уряалаа.

Арсалдаата асуудалнуудые хөөрэлдөөнүүдэй аргаар гүримшуулхыень, шуһа адхаралгата дайн байлдаае зогсоохыень заседани дээрэ Иранай, Ирагые дахинаа уряалһан байгаа.

Энэ райондохи түгшүүрилые һуларуулгын замые гадаадаһаа хамааралсалгагүйгөөр олохо ёһотойбди гэжэ араб оронуудай делегадууд үгэ хэлэхэдээ тэмдэглэбэ. Персидскэ тохой соогуур «суднануудай эрхэ сүлөөтэйгөөр тамаралгые хамгаалха» гэһэн шалтагаантайгаар Вашингтон тэндэ сэрэгүүдээ олошоруулна, сэрэгэй булимтархы ябуулгануудые хэхын тула тэрэниие хэрэм болгоно гэжэ тус районой гүрэнүүд һанаагаа зобожо байһанаа мэдүүлбэ.

ХАНИ ЁҺОНОЙ АЛБАНАЙ ХЭРЭГЭЭР

БЕРЛИН. ТПК-гай ЦК-гай Генеральна секретарь, КНДР-эй Президент Ким Ир Сен түрүүтэй КНДР-эй партийно-гүрэнэй делегаци СЕПГ-гэй ЦК-гай, ГДР-эй Гүрэнэй Соведэй ба ГДР-эй Министрнүүдэй Соведэй уряалаар хани ёһоной албанай хэрэгээр Берлин ерэбэ.

СЕПГ-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, ГДР-эй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ Эрих Хонеккер болон бусад тусхай тушаалтад делегациие угтаа.

ПРЕМЬЕР-МИНИСТРЭЙ МЭДҮҮЛГЭ

БЕЙРУТ. Израилиин булимтаралгаһаа оронойнгоо урда хубиие, Бекаа голой баруун хубиие сүлөөлхэ, оронойнгоо аюулгүй байдалые хангаха, мүн орон доторхи байдалые гүримшуулгада хабаатай бусад хэдэн асуудалнуудые шиидхэхэ гээшэ национальна нэгэдэлэй правительствын гол зорилгонууд болоно гэжэ Ливанай премьер-министр Р. Караме тэмдэглэбэ. Эдэ зорилгонуудые бэелүүлхын тула тодорхой болзор али бүхы талануудай харилсаа холбоон шухала хэрэгтэй гэжэ Р. Караме хэлэһэн байна.

ПРОФСОЮЗУУДАЙ ТҮЛӨӨЛЭГШЭДТЭЙ УУЛЗАЛГА

ВАРШАВА. Польшын һэргээгдэһэн профсоюзуудай хүдэлөөн социалис Польшын 40 жэлэй бүхы түүхын хубиинь болодог профсоюзай эгээл һайн һайхан ёһо заншалнуудые уг залгамжална гэжэ ПОРП-ын ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, ПНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. Ярузельский ПОРП-ын ба ПНР-эй правительствын хүтэлбэрилэгшэдэй профсоюзуудай түлөөлэгшэдтэй уулзалга дээрэ үгэ хэлэхэдээ тэмдэглээ. Профсоюзай энэ хүдэлөөн бодото дээрээ ангиин ленинскэ гол ёһонуудые улам һайнаар, үрэ түгэсөөр хэрэглэдэг юм.

Оронойнгоо ниитын-политическэ ажабайдалда, ПНР-эй экономикын урда табигдаһан гол шухала зорилгонуудые шиидхэлгэдэ профсоюзуудай хабаадалгые, тэрэнэй дүүргэдэг үүргые В. Ярузельский һайнаар сэгнэбэ. Һүүлэй үедэ профсоюзууд байдалаа бэхижүүлээ, үнэтэ дүй дүршэлтэй болоо. Хамтын хүсэлэл оролдолгонуудые гаргаһанай ашаар бидэ оронойнгоо ажабайдалай бүхы асуудалнуудаар хүгжэлтэ дэбжэлтэ туйлаабди.

АНГОЛЫН ГАДААДЫН ХЭРЭГҮҮДЭЙ ПРЕМЬЕР МЭДҮҮЛБЭ

ЛУАНДА. Эб найрамдалай хэрэгые бүмбэрсэг дэлхэйн бүхы арадууд сахин хамгаалха ёһотой гэжэ МПЛА—Ажалай партиин гэшүүн, Анголын Арадай Республикын гадаадын хэрэгүүдэй министр П. Жоржи эндэ үгэ хэлэхэдээ мэдүүлээ. Һмагтал амгалан байдалда экономическа хүгжэлтын, бэеэ дааһан байдалай ба дэбжэлтын замаар амжалтатайгаар урагшаа дабшажа болоно гэжэ тэрэ зааба.

Энэ түбиин урда хубидахи байдалые түбиин түбшэн бэшэ тогтууригүй болгодог апартеидэй захиргаанда эсэргүүгээр тэмсэхэ гээшэ уласхоорондын олонниитын үялга болоно гэжэ П. Жоржи тэмдэглээ. Колониализмһаа, расизмһаа, апартеидһээ Африкые бүрин сүлөөлхэ гээшэ «фронт шадарай» гүрэнүүдэй ба бүхы Африка түбиин аюулгүй байдалай гол эрхэ нүхэсэл болоно. Африкын урда хубида эб найрамдал хангахын тула нэн түрүүн Намибиие колони бэшэ болгохо тухай ООН-ой Аюулгүйн Соведэй 435-дахи тогтоолой эрилтэнүүдые бэелүүлхэ, Анголоһоо Урда Африкын сэрэгүүдые гаргаха, дахуулнуудай УНИТА гэжэ бүлэглэлдэ али бүхы туһаламжа, дэмжэлгэ үзүүлэлгые болюулха шухала гэжэ Анголын гадаадын хэрэгүүдэй министр тэмдэглээ.

СОВЕТ ҮҮСХЭЛНҮҮДЫЕ БҮРИН ДЭМЖЭНЭ

УЛААН-БААТАР. Ядерна дайнай аюулые зайсуулан сараха, бүгэдэ ниитын эб найрамдалые хангаха талаар шэглүүлэгдэһэн Советскэ Союзай бүтэмжэтэй һайн үүсхэлнүүдые Монгол болон Венгри бүри хүсэдөөр дэмжэнэ. МНРП-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, МНР-эй Арадай Ехэ хуралай Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. Цеденбал хани ёһоной албанай хэрэгээр Монгол орондо ерээд байһан ВСРП-гэй ЦК-гай Политбюрогой тэшүүн, ВНР-эй Президиумэй Түрүүлэгшэ П. Лошонци хоёрой хоорондо эндэ болоһон хөөрэлдөөнүүд дээрэ энээн тухай хэлэгдэһэн байна.

Советскэ Союзай эб найрамдалта хараа шэглэлые, уласхоорондын байдалые гүримшуулан һайжаруулха талаар тэрэнэй гаргаһан хүсэлэл оролдолгонуудые монгол арад нэгэн дуугаар һайшаан дэмжэнэ гэжэ Ю. Цеденбал мэдүүлбэ. Соведүүдэй оронойгаргаһан, аха дүү бүхы социалис гүрэнүүдэй гүйсэд дэмжэһэн эб найрамдалта үүсхэлнүүд дотор СССР-эй политика бэелүүлэгдэнэ.

США-гай мүнөөнэй захиргаанай болон НАТО-гай талаар тэрэнэй союзнигуудай бэелүүлжэ байгаа эзэрхэг түримхэй ябуулгануудһаа уламжалан, дэлхэй дээрэхи байдал орёо түгшүүрилтэй боложо байна гэжэ Монголой хүтэлбэрилэгшэ тэмдэглэбэ. Ази түбидэ американ сэрэгэй хамааралсалгын улам үргэдэжэ байһанда, ядерна дай үүдхэхын тула тэрэнэй зарим районуудые хэрэм болгоһондо дэлхэйн олонниитэ һанаагаа зобожо байһанаа мэдүүлнэ.

ПЕКИНҺЭЭ МЭДЭЭСЭНЭ

ПЕКИН. Пекиндэ мэдээсэгдэһэнэй ёһоор, «Гонконгһоо бусажа ерэһэнэйнгээ һүүлээр тэрээндэ бэеэ дааһан байдал олгоходоо, Хитад өөһэдынгөө сэрэгүүдые тэндэ байрлуулха юм» гэжэ КПК-гай Советнигүүдэй түбэй комиссиин түрүүлэгшэ Дэн Сяопин Гонконгын ба Макаогай журналистнуудтай хөөрэлдэхэдөө мэдүүлбэ.

соёлой һонин

ДИПЛОМУУД БАРЮУЛАГДАА

Һаяхан Гүрэнэй Зүүн-Сибиринн соёлой институдай соёл-гэгээрэлэй хүдэлмэриин факультедэй заочно отделениие дүүргэһэн зуун табин хүндэ дээдэ мэргэжэлтын диплом, энгэртээ зүүхэ тэмдэгүүд баяр ёһололой байдалда барюулагдаба.

Соёлой институтда һурагшадай олонхинь Красноярска хизаарай, Омско, Новосибирскэ, Шэтын болон Эрхүүгэй областьнуудай, Тувын, Яхадай, Буряадай автономито республиканuудай соёл-гэгээрэлэй эмхи зургаануудта хүдэлжэ, дүй дүршэлтэй болоһон хүнүүд, мүнөө тэдэнэр эндэ мэргэжэлээ дээшэлүүлбэд. Институтда һураха үедөө тэдэнэр һайн дуранай театральна коллективэй режиссер, хоорой дирижёр, арадай инструментнүүдэй оркестрые хүтэлбэрилэгшэ, методист-эмхидхэлшэ болон олон зоной хабаадалгатай зугаа наада эмхидхэгшэд боложо гарабад.

В. БИЛЬТАГУРОВ.

ТООСООТО ХАРАЛГАНУУД

Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай цехүүдэй уран һайханай тоосоото харалганууд заншалта болонхой. Һаяхан эхилһэн тоссоото харалганууд комбинадай байгша оной октябрь һарада тэмдэглэгдэхэ 50 жэлэй ойн баярта зорюулагдана. Тус комбинадай Соёлой ордон соо «Закаменский» совхозой, 14-дэхи СПТУ-гай уран һайханай коллективүүд һаяшаг тоособо.

Горнягуудые эдеэ хоолой зүйлнүүдээр хангадаг комбинадай хамһабариин ажахы — «Закаменский» совхозой хүдэлмэришэд түсэбтэ уялгануудаа урагшатайгаар бэелүүлдэг байна. Жэшээлхэдэ, тэдэнэр нэгэдэхи кварталда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ 4-дэхи бүлэгэй цехүүдэй дунда түрүүлээ.

Тоосоото харалгын выставкэдэ урлан бүтээлгын, эдеэ хоолой зүйлнүүд дэлгээгдээ. Һаалишад О. Цыбикжапова, Н. Санжитова хоёрой түхеэрһэн буряад эдеэ хоол олоной һайшаалда хүртөө.

Бухгалтер С. Дашиев, механик В. Казаков, экономист А. Ващенко болон бусад хүдэлмэришэд, алба хаагшадһаа бүридэһэн «Хүхюутэй хүбүүд» гэжэ агитбригада удха түгэлдэр концертээрээ шалгараа.

Тэдэнэй удаа 14-дэхи СПТУ-гай коллектив тоособо. «Май ба хани барисаан» гэжэ концертыень харагшад зохидшоогоо. Илангаяа дуунай бүлэг, В. Осколков, И. Васьевская, В. Ласаранова болон бусадай гүйсэдхэһэн испан арадай дүлэтэ хатарнууд хадуугдамаар байгаа һэн.

В. ШАГДУРОВ.

ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ совет жасада һайн дураараа туһа үзүүргэлгэ хадаа ерээдүйн жаргалта байдалай түлөө совет хүнүүдэй һанаата бололгые, патриотическа, интернациональна мэдэрэлыень бүри мүһэн элирхэйлнэ бшуу. Ушар иимэһээ ажалша коллектив бүхэнэй, эрхэтэн бүхэнэй энэ хэрэгтэ хабаадалга үндэрөөр сэгнэгдэдэг гээшэ.

Түрэл партиингаа эб найрамдалта политикые хүн зоной дунда дэлгэрүүлэн ойлгуулгын, материальна талаар дэмжэлгын онол арганууд жэл бүри олошорно, олон янзын болоно. Эб найрамдалай жасада туһа хүргэдэг манай районно комиссиин хүдэлмэриин жэшээ дээрэ энэ баталамжада үндэһэ һуури олоё. Томонууд хэмжээ ябуулгануудые нэн түрүүн дурдамаар. Нёдондо, октябриин 15-да КПСС-эй горкомой дэмжэлгээр «Манай габшагай ажал — эб найрамдалай хэрэгтэ» гэһэн коммунис субботник эмхидхэгдээ һэн. 37 мянган хүн хабаадаа. Эдэнэй 10 мянганиинь һурагшад һэн. Барилгын талмайнууд дээрэ, предприятинуудай цехүүдтэ эршэтэ ажалай бурьялаае мэдэрхээр байгаа. Энэмнай хадаа Эхэ орондоо дурлалай, оборонно хүсыень бэхижүүлхэ эрмэлзэлэй гэршэ болон тодороол. Субботнигой дүнгөөр 110 мянган түхэриг эб найрамдалай жасада дамжуулагдаһан юм.

Гэхэтэй хамта, урдань һайса бэлэдхэл хэгдэһэн тухайнь алгад гаража болохогүй. Ажалшадай суглаанууд, залуушуулай митинг болон манифестацинууд дээрэ империалис хүсэнүүдэй дай жүрөөдэһэн политикые, США-гай ядерна ракетэнүүдээ Баруун Европодо тараан тодхолгые эрид шууд

ПАТРИОТИЧЕСКА ҮРГЭН ХҮДЭЛ…

буруушаажа байһанаа хүнүүд мэдүүлээ. Жэшээлхэдэ, эвенкнүүдэй ажаһуудаг Уоян тосхондо болоһон манифестацида хабаадагшадай хандалга соо иигэжэ тэмдэглэгдэнхэй һэн: «Дайн дажарые буруушааха тушаа бүхы дэлхэйн түрүү үзэл бодолтоной хүдэлөөе бүримүһэн дэмжэнэбди: «Европодо ядерна зэбсэг бү байг! Ядерна аюулые һэргылэе!»

Габшагай ажалай вахтада хабаадагшад арадуудай хани барисаанай түлөө дуугаа үгэжэ байһанаа мэдүүлһэн юм. Байгша оной февраль һарада хойто-байгалайхид амгалан тайбан огторгой доро ажаһууха хүсэлтэйгөө дахинаа мэдүүлээ һэн. Энэ удаа «Партиин политикые дэмжэнэбди» гэһэн уряа доро субботник үнгэргэгдэһэн юм. Эндэһээ ороһон 91 мянган түхэриг эб найрамдалай жасада эльгээгдээ һэн.

Ажалша коллективүүд, участок, бригаданууд нэгэ-хоёр үдэрэй туршада эб найрамдалай жасада хүдэлхэ гэһэн уялгануудые абадаг болонхой. Зарим тээ энэ үүсхэл заншал болон тогтонижонхой. Жэшээлхэдэ, «Нижнеангарсктрансстрой» трестын, «БАМтоннельстройн» автобазануудай жолоошодой бригаданууд алмагдаһан шэнгэн түлишөөр хэһэн нэмэлтэ рейснүүдэйнгээ салин хүлһые энэ жасада зорюулдаг юм.

«Бидэ, предприятиин эхэнэр хүдэлмэрилэгшэд, оролдосото ажалаараа, ниитын ажабайдалда эдэбхитэй хабаадалгаараа оронойнгоо хүсэ шадалые бэхижүүлхэ хүсэлтэйбди», — гэһэн эхитэй бэшэг тоннельнэ 12-дохи отрядай ОРС-ын коллективһээ манай отделенидэ ороо һэн. Эб найрамдалай хүдэлөөе материальна талаар дэмжэхын тула эдэнэр һара бүридөө 640 түхэриг зорюулха гэжэ шиидээ. Жэлэй хугасаада энэ тоомнай 7,5 мянган түхэригтэ хүрэхэ бшуу. «Нижнеангарсктрансстройн» хүдэлмэришэдые хангалгын управлениин партком энэ үүсхэлые саг дары дэмжээ һэн.

Эб найрамдалай хүдэлөөе үргэдхэлгэдэ эхин партийна организацинуудай хүтэлбэрилхы үүргыень тэмдэглэе. Хүн бүхэнэй зүрхэ сэдьхэлдэ хүрэмөөр, үнэншэмэ зохидоор, дэлгэрэнгы һайнаар совет жаса тухай, үүргэ, уялга тухайнь хөөрэжэ үгэхэ гээшэ шухалын шухала гээшэ. «Нижнеангарсктрансстрой» трестын, «БАМтоннельстройн» 1-дэхи автобазын, барилга-хабсаралгын 572-дохи поездын, механизациин управлениин, түмэр замай Хойто-Байгалай отделениин коллективүүд нёдондо тус тустаа 6 мянганһаа 13 мянган хүрэтэр түхэриг мүнгэ эб найрамдалай жасада дамжуулаа һэн. Эдэ коллективүүдэй партийна эхин организацинууд, хүтэлбэрилэгшэд үзэл сурталай политическэ хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие үндэр хэмжээндэ ябуулна гэһэн тобшолол гаража ерэнэ ха юм. Гадна «ЛенБАМстройн» нүүдэл оньһожоруулагдамал колоннынхид, барилга-хабсаралгын 581-дэхи поездын, Транспортна барилгын министерствын оньһожоруулагдамал 139-дэхи, 140-дэхи колоннуудай коллективүүд нилээд хэмжээнэй хубитаяа патриотическа хүдэлөөндэ оруулаа. Байгал-Амарай түмэр замай Хойто-Байгалай отделениин дистанциин коллектив саг үргэлжэ эб найрамдалай жасада хабаададагаараа шалгарһаар у.инэй. Үнгэрһэн жэлэй туршада предприятиин хүдэлмэришэд салин хүлһэнэйнгөө хубиие 9 дахин энэ жасада оруулаа. Иигэжэ жэлэй туршада 1,5 мянган түхэригэй туһа нэмэри хээ гэжэ тоолон гарганхайбди.

Арадай депутадуудай сельскэ, поселково Соведүүдэй гүйсэдхэхы комитедүүд һүүлэй үедэ нилээд эдэбхижээ. Жэшээ дурдабал, Нижнеангарскын поселково Совет, мүн эхэнэрнүүдэй совет ленинскэ гадаадын политикые олоной дунда тайлбарилан ойлгуулха талаар горитой хүдэлмэри ябуулаа. Үрэ дүнгынь гэхэдэ, һууринай хүн зон 4 мянган түхэриг мүнгэ һайн дураараа тушааһан байна. 1,7 ба 1,3 мянган түхэриг Хойто-Муяын поссоведһээ, арадай депутадуудай Дээдэ-Ангарын сельскэ Соведһээ ороо һэн.

Һургуулинуудта интернациональна хани барисаанай клубууд хүдэлдэг, патриотическа дуунай, политическэ плакадай конкурснууд, хүүгэдэй гараар хэгдэһэн нааданхайнуудай, дурасхаалта бэлэгүүдэй яармаг үнгэргэгдэдэг, һургуулиингаа газаахи, досоохиие болбосон түхэлтэй болгохоор субботник, воскреснигүүд эмхидхэгдэдэг. Түмэр түдэгэ суглуулгаһаа ороһон мүнгэн мүн лэ аһуатай туһатай хэрэгтэ зорюулагдана. 1983 оной октябриин 1-дэ бүхы һургуулинууд-

та соносхогдоһон … далай үдэртэ … ороноо хамгаалһан … дайнай ветерануу… саа һэн. Северобай… 1-дэхи, 11-дэхи … гуулинууд субботн… лон яармагуудай … һон 2 мянган түхэр… ной дэмбэрэлтэй … рюулаа.

Гэхэ зуура эб н… жасада хубиин нэм… даг хүнүүд жэлһ… олошорно. 1983 о… ран хүн хабаада… хитэд сооһо ме… управлениин хүд… В. Г. Давыдюгые, 2… базын жолоошод А… шин, Л. С. Серб, Г… зинец, С. М. Круж… Гусев, У. Ч. Филат… Измайлов гэгшэдые…

Районой ажалша… вуудэй, эрхэтэдэй … дондо эб найрамда… да бүхыдөө 270 м… риг оруулагдаа гэ… 1981 онойхитой сөө… тоо 3 дахин дээшэл… Һүүлэй гурбан жэл… дые абаад харабал… оруулагдаһан мүн… 440 мянган түхэри… Уламжалан, манай … ажалшад эб найрам… дэлөөндэ эдэбхитэй … гараа республи… түрүү һуури эзэл… хүртөө һэн.

О. У…
эб найрамдалай …
туһа хүргэдэ…
Байгалай районно …
сиин түр…

Һаяхан Буряадай гүрэнэй оперо болон баледэй академическэ театрай байшан соо Улаан-Үдын хореографическа училищиин һурагшад һонирхолтой концерт харуулба. Ород, совет болон хари гүрэнүүдэй композиторнуудай хүгжэм дээрэ найруулагдаһан хатарнуудые, баледүүдһээ хэһэгүүдые, дэлхэйн арадуудай үзэсхэлэнтэ һайхан хатарнуудые тэдэнэр программадаа оруулаа. Театрай баледтэ бэлиг түгэлдэр хатаршадай нэмэхэеэ байһаниие тус концерт гэршэлбэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улаан-Үдын хореографическа училищиин һурагшад бэлиг шадабарияа харуулна.

П. БУРМАКИНАЙ фото.

АЙЛШАДНАЙ УРИНА

Тэбхэр гурбан жэлэй саана Хабаровск хотын хүгжэмтэ комедиин театрайхид Улаан-Үдэдэмнай айлшалаа һэн. Ф. Зуппегэй «Донья Жуанита», И. Штраусай «Үрэмшөө» гэхэ мэтын хүхюун шог зугаата зүжэгүүдыень хаража, улаан-үдынхид баясаһаншье байха. Тиихэдэ манай харагшад айлшадтаа халуун баярые хүргэн үдэшэхэдөө, дахяад айлшалхыень уряа бэлэй.

Тиин мүнөө хабаровскынхид республикымнай ниислэлдэ дахяад ерэжэ, француз суута композитор Ж. Оффенбахай «Герцогиня Герольштейнская» гэһэн зүжэгөөр гастролёо эхилхэнь. Ахамад режиссёр Ю. И. Гриншпунай хүтэлбэрилдэг зохёохы энэ коллектив хэдэн һонирхолтой зүжэгүүдые асараа. Тэрэ тоодо Ж. Оффенбахай «Мадам Фавар», Г. Гладковой «Гусарай һамга абалга», И. Дунаевскиин «Хүрьгэн хүбүүд», И. Кальманай «Марица» болон бусад зүжэгүүдые дурдамаар. Гурбан жэлэй урда тээ улаан-үдынхидтэ харуулһан зүжэгүүдэйнгээ хажуугаар һонирхолтой шэнэ нэрэнүүдые репертуартаа оруулжа ерэһыень заатагүй тэмдэглэхээр.

Эдир харагшадта хоёр зүжэг дурадхагдана. А. Ушкарёвой «Василисын жаргал», И. Ипатовай «Бразилиин үнэтэ баялиг» гэһэн хоёр онтохон тэдэнэй анхаралые заабол татаха байха.

Б. ДОРЖИЕВА.

ХЭДЭХЭН ҮГӨӨР

Эстрадын артистнуудай бүхэроссин конкурсын дипломант Виктор Кохногой хүтэлбэри доро Москонцертын бүлэг артистнар БАМ-ай Буряадай участогай барилгашадта айлшалхаар мордобо. Тус бүлэгтэ 14 хүн ороно. Программадань совет болон хари гүрэнүүдэй композиторнуудай бэшэһэн дуунууд, мүнөө үеын хатар, мүн эстрадна бусад номернууд харуулагдаха. Июниин 2-ой үдэрһөө эхилжэ, тэдэнэр 7 концерт харуулхаар түсэблэнэ.

* * *

Республика доторнай хаа хаанагүй мэдээжэ болоһон «Сэлэнгэ» гэжэ эстрадна ансамблиинхид Челябинска областьдо гастрольнуудаа түгэсхэбэ. Анатолий Бутухановай хүтэлбэрилдэг эстрадна энэ бүлэгэйхид тэндэхи харагшадай һайшаал магтаалда хүртэһэн байна. Түрэл хотодоо бусажа ерэмсээрээ, эдэнэрнай Хурамхаанай, Баргажанай районуудта ошохо юм.

«Эхэ орондоо дурлан» гэһэн темээр бэлдэгдэһэн ехэ композициие харуулха зорилготойгоор Буряадай гүрэнэй филармониин лекторскэ бүлэгэйхид Яруунын район гараба. М. Богомазов, С. Ванжилова, Л. Тенякова, С. Балдандоржиева, В. Богомазова гэгшэд тус бүлэгэй бүридэлдэ ябана. Программадань һонирхолтой лекцинүүдһээ гадна, уран шүлэгүүд, дуунууд ороно.

Г. КУЛАГИНА,
Буряадай гүрэнэй филармониин ахамад администратор.

ЗҮЖЭГҮҮД МҮНДЭЛҺӨӨР

Баунтын районой соёлой байшангай дэргэдэ арадай театрай байгуулагдаһанһаа хойшо хэдэн һонирхолтой зүжэг тэндэ табигдаһан, театр шэнжэлэгшэдэй үндэр сэгнэлтэдэ хүртэһэн намтартай юм. Мүнөө жэлдэ арадай театрай зохёохы коллективэйхид нэрэ солодоо хүрэмөөр хүдэлжэ, нютагаархидайнгаа анхаралда шэнэ бүтээлээ дурадхаба. Бэлигтэй залуу драматург А. Галинай «Ретро» гэһэн зүжэгые Зүүн Сибиринн соёлой институдай дүрбэдэхи курсын студентка Светлана Попова найруулан табихадаа, режиссурын мүнөөнэй онол аргануудые үргэнөөр хэрэглэһэн байна.

Арадай театрайхидай шэнэ хүдэлмэриие Багдарин нютагаархид халуунаар угтажа абаа. Зүжэгтэ хабаадалсагшадай дундаһаа Н. Соловьева, В. Шелковников, В. Крупинников, О. Даричева гэгшэдэй актёрско бэлиг шадабариие онсолон тэмдэглэхээр.

* * *

Хэжэнгын районой Чисаана нютагаархид театрта ехэ дуратай юм. Хүдөөгэй соёлой байшангай хүдэлмэрилэгшэдһоо, һургуулиин багшанарһаа, совхозой малшад болон механизаторнуудһаа бүридхэгдэһэн драматическа коллектив һүүлэй үедэ амжалтатайгаар хүдэлнэ. Ямаршье зүжэг оролдосотойгоор, өөрын онсо маягтайгаар найруулан табидагаараа чисаанынхид мэдээжэ болонхой.

Мүнөө жэлдэ тус коллектив Д. Дылгыровэй «Түрын болзор» гэһэн зүжэг харуулба. Тэрэниие Зүүн Сибиринн соёлой институдай режиссурын факультедые дүүргэхэеэ байһан Сергей Жигжитов найруулан табяа. Энэ залуу мэргэжэлтын хоёрдохи зүжэг болоно. Нёдондо Д. Батожабайн пьесын удхаар тэрэнэй табиһан «Эхэ тухай домог» гэжэ зүжэг арадай театрнуудай республиканска жюриин һайн сэгнэлтэдэ хүртоо һэн.

В. БАТОЖАРГАЛОВА,
Арадай уран бүтээлэй ба соёл-гэгээрэлэй хүдэлмэриин республиканска түбэй хүдэлмэрилэгшэ.

„АРХЕГОНУУДАЙ НЮТАГ“

Ленинэй орденто оперо, баледэй академическэ театрай ордон соо нэгэ үйлэтэй баледүүдэй үдэшэ һаяхан зарлагдажа, олон хүн зон сугларaa.

Ямар баледүүд табигдааб гэхэдэ, И. Гайдныи хүгжэмөөр А. Кондратавичюсай найруулан табиһан «Хахасалгын симфони», Л. Минкусэй хүгжэмөөр зохёогдоһон «Пахита» (хореографинь М. Петитэй), Литвагай ССР-эй арадай артист, композитор Юлюс Юзелюнасэй бэшэһэн «Африкан эскизүүд» гэжэ симфоническа сюитын үндэһөөр А. Кондратавичюсай найруулан табиһан «Архегонуудай нютаг» гэһэн баледүүд харуулагдаа.

Түрүүшын баледэй геройн рольдо РСФСР-эй габьяата артист В. Ганженко ехэ һайнаар наадаа. Ажабайдалай эршэ хүсэнэй, инаг дуранай һүлдые харуулһан Улаан хатаршын партиие Буряадай АССР-эй арадай артистка Л. Протасова яһала зохидоор гүйсэдхөө.

«Пахита» соо габьяата артистка Т. Дудеева, артист В. Жилинский гэгшэд гол рольнуудые гүйсэдхөө. Нэгэдэхи, хоёрдохи, гурбадахи вариацинуудай хатарнуудые тус тустань Буряадай АССР-эй арадай артистка Т. Муруева артистнууд Л. Пермякова, О. Островская гэгшэд гүйсэдхэһэн байна.

«Архегонуудай нютаг» гэжэ баледэй премьерэ илангаяа амжалтатай байгаа гэжэ онсолмоор.

...Наранда шатажа гандашаһан газар дээгүүр архегон угай зон туража үхэхынгөө түйлда хүрэнхэй, арай шамай хүлөө һольбуулан субанад. Тэдэнэй удамарша Бөө бии болоод, Арах бурханда хандан, абарал эрижэ, онгоёо оруулан хатарна. Дахуулжа ябаһан зониинсье бурхандаа мүргэн, зоболонһоо абархые гуйна.

Арах бурхан тэдэнэй гуйлтые «дуулажа», уһа, гал үгэнэ. Тиигэжэ хүн зон хүхинэ, сэнгэнэ.

Гэхэ зуура садхалан байдалай ерээшье һаа, залуу сэрэгшэд Ауаку Мамаду хоёр Даранк гэжэ һайхан басаганай түлөө хоорондоо хёморолдон наншалдаад, түрүүшынхинь алуулшана. Гараа шуһадаһан Мамадуе архегон угсаатан сүл губи руу намнажархиба.

Энэ баледтэ Муруевагай (Даранк), В. Бородинай (Ауку), Г. Мергеневой (Мамаду), Буряадай АССР-эй габьяата артист В. Андреевэй (Бөө) болон бусад артистнарай бэлиг шадабари тобойсо харагдаа.

Ц. ЦЫРЕНОВА.

ИЛАЛТЫН ОЙДО

ЭДЭ үдэрнүүдтэ республикымнай ниислэл хотодо Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын органууд болон подразделенинүүдэй уран һайханай коллективүүдэй харалга үнгэргэгдэбэ.

Тус харалгада Кабанскын районой дотоодын хэрэгүүдэй таһагайхид, мүн түймэр сагралгын военизированнэ 7-дохи частиинхид эрхим бэлэдхэлтэй байһанаа харуулаа. Тиихэдэ Баргажанай, Хурамхаанай, Зэдын, Захааминай районуудай дотоодын хэрэгүүдэй таһагайхид һонирхолтой программануудтай байба. Энэньшье гайхалгүй. Юуб гэхэдэ, дурсагдаһан коллективүүд саг үргэлжэ нютагайнгаа малшадай, механизаторнуудай урда хужарлама һонин концертнүүдые харуулдаг байна бшуу.

Илалтын 40 жэлэй ойдо зорюулагдаһан энэ харалга-конкурс эмхитэйгээр үнгэргэгдөө.

Б. БАЛЬЖИНИМАЕВ.

СПОРТ • Спорт • СПОРТ • Спорт • СПО…

МЭРГЭН ГОДЛИНУУД

Захааминай районой Үлэгшэнэй дунда һургуулиин 10-дахи классай һурагша, спортын мастер Зоригто Гончиков («Спартак») эдиршүүлэй дунда СССР-эй суглуулагдамал командын бүридэлдэ кандидадаар оруулагдаба. Тренер Шагдар Александрович Хазагаевай һурган һоридог эдир хүбүүн июнь һарада Польшын Арадай Республикада үнгэргэгдэхэ уласхоорондын мүрысөөндэ хабаадахын тула Москвада һорилго бэлэдхэл хэжэ захалба.

Һүүлэй хоёр жэлэй туршада соо З. Гончиков хёрхо мэргэн байһанаа харуулаа. Энэ үбэл Хабаровск хотодо үнгэргэгдэһэн зонын мүрысөөндэ тэрэ эрэшүүлэй дундаһаа зургаадахи һуури эзэлээ һэн. РСФСР-эй үбэлэй чемпионадта хабаадахадаа, Зоригто М-2 упражненеэр харбахадаа, 2394 очко тудажа, 10-дахи һууриhда гараһан байгаа. 50 метрһээ харбахадаа, 629 очко абажа, бронзо медаляар шагнагдаһан, харин эгээл дүтын зайда — 30 метртэ эрхим зургаанай тоодо ороһон юм.

* * *

Һур харбалгаар «Динамо» бүлгэмэй Түбэй соведэй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Каунас хотодо болобо. Россин соведэй суглуулагдамал команда илажа, Түбэй соведэй чемпионуудай нэрэ зэргэдэ хүртөө. Эстониин ССР-эй түлөөлэгшэд — хоёрдохи, Молдавиин мэргэшүүл гурбадахи һуури эзэлбэ. Тиихэлээ тэдэнэр хододоо һайн һорилго бэлэдхэлтэй байһаараа шалгардаг Украинын ССР-эй харбагшадые дүрбэдэхи һууриhда түрижэрхёо. Россин соведэй командын илалтада манай мэргэшүүл ехэ хубитаяа оруулба.

Улаан-Үдын хүүгэдэй спортын 3-дахи һургуулиин тренер спортын мастер Лариса Савченко М-2 упражненеэр харбахадаа, 2407 очко абажа, Түбэй соведэй чемпион болобо. Энэ хадаа харбагша басаганаймнай түрүүшын ехэ амжалта гээшэ. Зүүн Сибириин технологическа институдай студентка Ольга Бартанова дүрбэдэхи һуури эзэлээ. Тус институдай студент Герман Хагдыров эрхим арбанай тоодо ороһон байха юм.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

КЛАССИЧЕСКА барилдаагаар республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө эзлжээтэ мүрысөөн Улаан-Үдын 32-дохи дунда һургуулиин спортзал соо үнгэргэгдэбэ. Спортын табан бүлгэмэй 60 гарач барилдаашад хабаадаһан байна.

Энэ мүрысөөндэ зарим залуу барилдаашад яһала һайн һорилго бэлэдхэлтэй, онсо өөрын арга дүрэтэй байһанаа харуулба. Түсхайлбал, спортын мастер Шамиль Шарапов («Спартак») түгэсхэлэй мүрысөөндэ «Динамын» мастерта кандидат Александр Бардахановтай уулзахадаа, бүхы арга хэбаяа харуулжа, илалта туйлаһан байха юм.

АНХАРАЛАА ХАНДУ…

Бусад шэгнүүрнүүдтэ А. Мазиков («Спартак»), Г. Брянский, С. Фомкинов, Д. Савельев, Б. Цынгуев, С. Раднаев (бултадаа «Урожайhaa»), С. Мордовской, В. Шаракшинов (хоюулаа «Динамаhaa»). Е. Сабуров («Труд») гэгшэд илажа, республикын чемпионууд болобо.

Мүрысөөнэй дүнгүүдээр «Урожай» бүлгэмэй барилдаашад (тренерынь В. Токарь) командаараа илажа, ресспорткомитедэй кубогаар шагнагдаа.

«Динамын», «Спа… лөөлэгшэд удаад… нуудта гараба.

Манай респуб… спортын энэ гоё … лые хүгжөөлгэд… үшөөл һулаар хан… байһые мүрысөөн… харуулаа. Ушарһан… дануудые усадхан… тэрэниие хүгжөөл… хала хэмжээнүүдэ… гээшэ спортын … клубуудай хүтэлб… мэргэжэлтэдэй, т… гол зорилго бол…

Г. …

ФУТБОЛ

ШЭНЭ ГУРИМ…

Футболоор РСФСР-эй кубогта хүртэхын түлөө хоёрдохи лигиин дүрбэдэхи зонын командануудай дунда мүрысөөн урдахи жэлнүүдтэ олимпийскэ гуримаар эмхидхэгдэдэг байгаа һаа, байгша ондо бүхы командануул хоорондоо наадаха байна. Футболистнуудай наадые олошоруулжа, тэдэнэй бүри дүршэхынь тула шэнэ гурим оруулагдаа. Тиигэжэ дүрбэдэхи зонын команда бүхэн календарна 26 уулзалгаһаа гадна, кубогай 6-һаа үсөөн бэшэ наада үнгэргэхэ зэргэтэй.

Дүрбэдэхи зонодо ородог 14 команда хоёр бүлэг болгогдожо хубаарилагданхай. Шанда хүртэхын түлөө тэмсэлдэ Улаан-Үдымнай «Сэлэнгэтэй» хамта «Локомотив» (Шэтэ), «Ангара» (Ангарск), «Звезда» (Эрхүү), «Луч» (Владивосток) болон «Амур» гэжэ адли нэрэтэй Благовещенскын, Комсомольск-на-Амуре хотонуудай команданууд хабаадана. Өөр өөрынгөө бүлэгтэ эрхимлэһэн хоёр команда июль һарада уулзаад, илаһаниинь кубогта хүртэхын түлөө мүрысөөндэ тэмсэлээ үргэлжэлүүлхэ юм. Нэгэшье шүүгдэнгүй наадажа байһан «Звезда», «Амур» (Комсомольск-на-Амуре) команданууд бүлэг соогоо түрүүлхэ аргатай. Харин нүгөөдэхи бүлэгэй «Геолог» (Тюмень), «Динамо» (Барнаул) болон «Автомобилист» (Красноярск) командануудай байдалынь һайн.

Манай «Сэлэнгэ» өөрынгөө талмай дээрэ Шэтын «Локомотивые» шүүгээд, «Ангаратай» тэнсэжэ, «Звездада» — 1 : 3, «Лучта» — 0 : 1 тоотойгоор шүүгдэхэдээ, оройлоол 3 очкотой болобо. Манай футболистнууд удаадахи хоёр наадаяа гэртээ «Амуртай» (Комсомо… ре), Благовеще… тэндэхи «Амур… хэ.

СТУДЕНТНЭР ИЛА…

«Тэрэнги» гэжэ шанда хүртэхын түлөө футболоор Улаан-Үдэ хотын түрүү һуури эзэлэлгын мүрысөөн дүүрэбэ. Нэгэдэхи бүлэгтэ нёдондоной чемпион ЛВРЗ-гэй футболистнуудые 1 : 0 тоотойгоор шүүһэн ВСТИ-гэй команда эрхимлэбэ. Удаадахи бүлэгтэ 17 очкотой болоһон Опохойн «Восход» илаа.

Түгэсхэлэй уулзалгада ВСТИ-гэй студентнэр шэлэй заводой «Стеколь… тоотойгоор шүүгэ… хидтой тэнсэжэ… Улаан-Үдэ хотын… манда болобо. Т… жалтада тренер … товой ехэ габьяа… мээр.

Г. Н…

* * *

«Тэрэнгиин» ш… хын түлөө мүры… сэй дүнгүүдые хар… лица доро толи…

Команданууд	Наадаа	Шүүгээ	Тэнсэ…
I бүлэг			
ВСТИ	9	7	2
ЛВРЗ-гэй СК	9	3	[illegible]
«Торпедо»	9	[illegible]	[illegible]
«Забайкалец»	9	[illegible]	1
«Автомобилист»	9	4	3
«Байкал»	9	3	1
«Текстильщик»	9	1	3
«Электромашина»	9	1	2
«Академик»	9	1	2
397-дохи СМП		0	2
II бүлэг			
«Восход»	9	8	1
«Стекольщик»	9	7	2
«Локомотив»	9	6	1
«Пищевик»	9	5	1
БМДК	9	4	2
«Урожай» (Ивалга)	9	4	1
ЗММК	9	3	0
«Вагонник»	9	0	0
БСХИ	мүрысөөнһөө гаргагдаа		

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Агит-талмай» — түрүү бэшэг. Мүнөөдэр — Үхибүүдые хамгаалгын уласхоорондын үдэр. «Гүрэнэй гол шухала анхарал» — Ю. Миловэй статья. «Нүхэдтөө түшэглэн» — И. Солодниковой статья. «БАМ: түгэсхэлэй жэл». «Сюльбан руу хэн түрүүлэн ерэхэб?» — В. Юдинэй корреспонденци. «Хабарай тарилга-84» — материалнуудай суглуулбари.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Мал ажал — онсо шухала һалбари». «Түрүү дүй дүршэлдэ — үргэн харгы». — С. Убеевэй статья. «Харалга үргэлжэлһөөр» — Д. Цыремпиловай статья. Барилгануудые ашаглалгала тушаалга. «Мүнөө дээрээ тэмсэл боложо байна...» — Н. Разуваевай корреспонденци.

Гурбадахи хуудаһанда. Номой таг. «Уг залгамжалга» — К. Полонныхой статья. Хилын саанаһаа.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Гүрэнэй гол шухала анхарал» — Ю. Михайловай статья. «Байгалай үмэнэхи түрэл хизаарнай» — суглуулбари. «Зураг бүхэндэнь наран» — Т. Чимитовагай корреспонденци. Нютаг нютагай һонин. Соносхолнууд. мэдээсэлнүүд.

СЭНХИР ЭКРАН

ПЯТНИЦА, ИЮНИИН 1
НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9,40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — «Дэлхэйн арадуудай уран бэлиг» гэһэн циклһээ. 10.25 — «Живые и мертвые» — уран һайханай фильм. 2-дохи сери. 11.55 — «ВУК». Мульт-фильм. (Венгри). 1-дэхи сери. 12.35 — Концерт. 12.55 — Шэнэ һонин. 15.15 — Шэнэ һонин. 15.35 — Үхибүүдые хамгаалгын уласхоорондын үдэр. Баримтата фильм. 16.20 — Ород арадай инструментнүүдэй оркестрэй концерт. 16.40 — Ород хэлэн. 17.15 — «Приключения Петрова и Васечкина, обыкновенные и невероятные» — үхибүүдтэ уран һайханай фильм. 1-дэхи, 2-дохи сери. 19.30 — Баримтата фильм. 19.45 — Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ».

Улаан-Үдэ. 20.00 — «Байгал» — нютагуудай һонин. 20.10 — «Зүүн Сибирь» — киножурнал. 20.20 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа.

Москва. 20.40 — «Я хочу петь» — уран һайханай фильм. 22.00 — Время». 22.30 — Опереттын артистнуудай концерт. 23.45 — «Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ». 24.00 — Концертын үргэлжэлэл.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.20 — Эрдэм дэлгэрүүлгын фильмүүд. 10.00 — СССР-эй Гүрэнэй шангай лауреат уран зохёолшо В. Коротичтой һурагшад уулзаха. 10.35 — Хүхюун нотонууд. 11.35 — «Һанана гүш, нүхэр». 12.35 — Англи хэлэн. 13.05 — «Невозможные дети» — уран һайханай фильм. 14.10 — Дуунай ба инструментальна хүгжэмэй концерт. 14.55 — Шэнэ һонин.

Улаан-Үдэ. 18.15 — «Хододоо наран байг лэ» — үхибүүдтэ дамжуулга. 18.45 — «Экран» — теле-суглуулбари. 19.15 — «Фитиль» … Үхибүүдые хамгаалга… зорюулагдаһан дамж…

Москва. 20.00 — … хотын дуунай-инстру… хореографическа «Ру… ансамблиин концерт…

Улаан-Үдэ. 20.40 … гоор аяншалгын а…

Москва. 21.00 — … нойрсогты, багашуу… Концерт. 22.00 — … 22.30 — «Звуки … уран һайханай филь… 7-дохи сери. 00.10 — … лоор Европын че… Эдиршүүл.

Редакторай о…
П. Н. НИМА…

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ 23, редактор — 2-50-96, приемная — 2-54-54 зам редактора — 2-68-08 зам. редактора — 2-62-82, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат 2-66-76, отделы: партийной жизни 2-34-05, пропаганды — 2-56-23 промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-6436, 2-63-86, советского строительства и быта — 2-89-58, культуры и школ — 2-60-21, 2-57-63 информации — 2-60-91, переводов — 2-54-93, писем и селькоров — 2-67-81, корректорская — 2-33-61, выпускающие — 2-35-95, отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. Н-04573. Заказ № 126. Индекс 04649.